

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK, erityissosiaaliohjaus

2024

Jasu Voipio & Sanna Väisänen

Vaativan sijaishuollon osaamistarpeiden esiselvitys

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Erityissosiaaliohjaus

Kesäkuu 2024 | 50 sivua

Jasu Voipio ja Sanna Väisänen

Vaativan sijaishuollon osaamistarpeiden esiselvitys

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on toimia osaamisen tarpeiden esiselvityksenä VAASI-hakkeelle, jonka tavoitteena on tuottaa opetusmateriaalia vaativan lastensuojelulaitoksissa toteutettavan sijaishuollon henkilöstön käyttöön. Osaamisen tarpeita pyrittiin selvittämään kartoittamalla tutkintojen tuomaa osaamista, vaativan sijaishuollon nykytilaa, sitä sääteleviä tekijöitä ja eri työryhmien tuotosten sekä omien ammatillisten visioiden tulevaisuudenkuvaa. Työn perimmäinen tarkoitus on lisätä ymmärrystä lapsen edun lisäämisestä osallisuutta ja toimijuutta tukemalla.

Lastensuojelulaki edellyttää, että lapsen hoito järjestetään hänen tarpeidensa mukaisesti, muttei erittele vaativaa sijaishuoltoa. Sijaishuollon porrastaminen perustasoiseen, erityistasoiseen ja vaativaan sijaishuoltoon on yleinen käytäntö, jonka määritelmät vaihtelevat alueittain. Vaativaa sijaishuoltoa toteutetaan kaikilla sijaishuollon järjestämisen tasoilla. Osaamistarpeiden tunnistamisen kannalta ensisijaisen tärkeää on tunnistaa, mistä vaativassa sijaishuollossa on kyse. Vaativassa sijaishuollossa asioiden kompleksisuuden takia ei voida ajatella, että yhden asian ratkaisemalla kaikki ratkeaa. Tarvitaan laaja-alaista osaamista ja yhteistyötä. Työ lastensuojelulaitoksissa on vaativaa ja vastuullista. Työssä tarvittava osaaminen on laaja-alaista, joten sen toteuttamisen oltava suunnitelmallista. Tuotoksena tässä opinnäytetyössä teimme Nuorisokoti Jaloversoon koulutussuunnitelman.

Asiasanat: lastensuojelu, sijaishuolto, koulutus, osaaminen

Bachelor's / Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Master's degree programme in social services and health care, Advanced
Social Counselling

June 2024 | 50 pages

Jasu Voipio & Sanna Väisänen

Preliminary assessment of skills needs in demanding foster care

Abstract

The purpose of this thesis is to serve as a pre-competence needs assessment for the VAASI project, which aims to produce training materials for use by foster care staff in demanding child protection institutions. The aim was to identify competency needs by mapping the competencies acquired through qualifications, the current state of demanding foster care, the factors that regulate it and the future vision of the outputs of the different working groups and of the participants' own professional visions. The ultimate aim of this work is to increase understanding of the best interests of the child through inclusion and agency. The Child Welfare Act requires that the child's care is organised according to his or her needs, but does not distinguish between demanding foster care. The differentiation of care into basic, special and demanding care is a common practice, with definitions varying from region to region. Demanding foster care is provided at all levels of foster care provision. In order to identify skills needs, it is crucial to identify what is at stake in a demanding foster care situation. In demanding foster care, the complexity of the issues means that it is impossible to think that solving one issue will solve everything. You need a wide range of skills and cooperation. Working in child protection institutions is demanding and responsible. The skills required are wide-ranging and therefore need to be implemented in a structured way. The output of this thesis is a training plan for the Jaloverso Youth Home.

Keywords:

child protection, foster care, education, skills

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kehittämishanke	9
2.1 Kehittämishankkeen lähtökohdat	9
2.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tuotos	10
3 Nuorisokoti Jaloverso	13
3.1 Alaverso	13
3.2 Yläverso	13
3.3 Nuorisokoti Jaloverson henkilökunta	14
4 Lastensuojelun sijaishuolto	15
4.1 Koulutukset sijaishuollossa	17
4.2 Sijaishuollon hoito- ja kasvatushenkilöstön kelpoisuus	18
4.3 Täydennyskoulutus	20
4.4 Terveystieteiden osaaminen sijaishuollossa	21
5 Vaativa sijaishuolto	22
5.1 Osaamisen erityisalueet vaativassa sijaishuollossa	23
5.2 Terveystieteiden osaaminen vaativassa sijaishuollossa	24
5.3 Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän näkökulma	25
5.4 Vaativan sijaishuollon sudenkuoppia	26
5.5 Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotus	28
5.6 Vaativa sijaishuolto muualla	30
6 Kehittämishankkeen toteutus ja tulokset	32
6.1 Työpajan kulku ja tulokset	33
6.2 Analyysi ja raportti	34
6.3 Jatkotyöpajat	36
6.4 Kehittämishankkeen tuotos	38
7 Pohdinta ja arviointi	42
7.1 Tulosten tarkastelu	43

7.2 Johtopäätökset	44
7.3 Kehittämisehdotukset	46
7.4 Eettisyys ja luotettavuus	47
8 Lopuksi	49
Lähteet	51

1 Johdanto

Opinnäytetyö toteutetaan osana VAASI-hanketta. Hankkeen tarkoitus on tuottaa kohdennettua opintomateriaalia sijaishuollon hoito- ja kasvatushenkilöstölle. Mikään tutkinto ei valmista erityisesti sijaishuollon tehtäviin. Sijaishuollossa työskentelee henkilöstöä eri alojen eritasoisilla koulutuksilla. Tutkinnon perusteella voidaan olettaa, että henkilö hallitsee tutkintonsa osaamisvaatimukset. Työnantajan vastuulle jää selvittää ajantasainen lainsäädäntö liittyen henkilökunnan pätevyysvaatimukset rekrytoidessaan työntekijöitä eri sijaishuollon tehtäviin. (Valvira 2019.)

Vaasi-hanke on Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+) rahoittama hanke, joka kuuluu kansallisesti Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan. Hankkeeseen osallistuu viisi korkeakoulua. Turun ammattikorkeakoulu, Tampereen yliopisto, Savonia-ammattikorkeakoulu, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ja Lapin ammattikorkeakoulu. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa osaamissisältöjä vaativan sijaishuollon yksiköissä työskentelevien, koulutustaustoiltaan ja -aloiltaan hyvin moninaisen henkilöstön tarpeisiin. Hanke osui ajallisesti hetkeen, jossa lastensuojelulain kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe oli tulossa päätökseen ja keväällä valittava uusi eduskunta oli jatkamassa uudistusta.

Vaativaan sijaishuoltoon voidaan pätevoityä monia eri reittejä useiden eri koulutusalojen kautta. Pätevyysvaatimuksena sijaishuollossa toimimiseen on soveltuva sosiaali- tai terveysalan tutkinto tai soveltuva sosiaali- tai terveysalan korkeakoulututkinto tai aiempi opistoasteinen tutkinto tai soveltuva korkeakoulututkinto. Sijaishuollon järjestämisvastuussa olevat hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat tehneet kukin oman tulkintansa vaativaan sijaishuoltoon vaadittavista pätevyyksistä. Pääsääntöisesti koulutukset jaotellaan perustutkintoihin ja korkeakoulututkintoihin. Lisäkoulutuksen tuomaa osaamista tai erityisammattitutkintoja ei läpikäymissämme kilpailutuksissa huomioida.

Lähtökohtana osaamisen tarpeiden selvittämisessä on ymmärrys vaativan sijaishuollon toimintaympäristöstä ja nykyisin toimintaa ohjaavien tekijöiden tunnistaminen. Lastensuojelua säätelevän lainsäädännön ja valtionhallinnon ohjeistusten lisäksi merkittävää on valvonnan merkitys sijaishuollon toteuttamiseen. Osaamiseen liittyvien tekijöiden luettelemisen sijaan pidämme tärkeänä, että ymmärretään, miten asiakkaana olevan lapsen hoito- ja kasvatustehtävässä toimivan henkilöstön tekemä työ tukee asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta nyt ja tulevaisuudessa. Luettelomaisen esityksen sijaan päädyimme käsittelemään osaamista kokonaisuutena ja visioimaan osaamisen tarpeita lastensuojelulain kokonaisuudistus-hankkeen aineisto lähtökohtanamme.

Tämän opinnäytetyön tärkeimpiä teoreettisia lähtökohtia ovat lastensuojelun sijaishuolto, sitä määrittävät lait, asetukset, ohjeet, ja lastensuojelulain kokonaisuudistus-hankkeen asiakirjat. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa esiselvitys vaativan sijaishuollon osaamistarpeista. Varmistaaksemme riittävän laaja-alaisen näkemyksen aiheeseen, järjestimme työpajoja osaamistarpeiden selvittämiseksi. Työpajojen tulokset analysoimme aineistolähtöisesti verraten olemassa olevaan tietoon. Jatkokehitystyöpajoilla vertasimme saamiamme tuloksia kilpailutusten kriteereihin ja sitä, miten osaamistarpeet kohtaavat sijaishuollon järjestämisen eri tasoilla.

Merkittävä havainto oli, että vaativan sijaishuollon osaamisen alueet eivät eroa asiakassegmenttien osalta merkittävästi, niiden painotus lähinnä vaihtelee. Yksittäisten kurssien sijaan olisikin tärkeää, että osaamista vahvistettaisiin kokonaisvaltaisesti. Ohjaamisosaaminen on näkemyksemme mukaan kaiken lähtökohta, sitä tukemaan tarvitaan turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvää osaamista ja lainsäädäntöön liittyvää osaamista. Vaativassa sijaishuollossa rajoitustoimenpiteiden käyttö on usein välttämätöntä, mutta osallisuuden ja toimijuuden kannalta se on ristiriitaista.

Vaativa sijaishuolto painottunee tulevaisuudessa integroituihin yksiköihin, joissa terveydenhuoltoa tai opetusta ja lastensuojelua toteutetaan samassa yksikössä. Vaativan sijaishuollon edellyttämät henkilöstöressit ja pitkät hoitoajat

merkitsevät korkeita kustannuksia. Vaativaan sijaishuoltoon kohdistuu merkittävä muutospainne, joka lisää tarvetta kehittää laaja-alaista sijaishuollon osaamista.

Opinnäytetyön tekijöiden oma lastensuojelun vaativan laitoshoidon substanssiosaaminen perustuu koulutukseen ja kokemukseen. Työssä havaittujen ilmiöiden yhteneväisyys ja kokemusten samankaltaisuus erilaisista koulutustaustoista ja organisaatioista huolimatta oli keskeinen lähtökohta opinnäytetyön tekemiseen. Tekijöistä Väisänen on koulutukseltaan sosionomi (AMK) ja Voipio Sairaanhoitaja (AMK). Toinen keskeinen lähtökohta oli Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti (valtioneuvosto 2020).

2 Kehittämiprojekti

2.1 Kehittämiprojektin lähtökohdat

Lasten ja nuorten pahoinvointi on noussut julkiseen keskusteluun mm. nuorison alakulttuureihin liittyvän jengiväkivallan, lasten toisiinsa kohdistaman ryöstelyn ja vastikään julkaistun tilaston vuoksi, jonka mukaan viikoittain menehtyy keskimäärin kaksi nuorta henkilöä huumeisiin. (Koivisto 2023.) Sijaishuolto, eikä varsinkaan yksin vaativa sijaishuolto ole ratkaisu yhteiskunnallisiin ongelmiin, mutta sen keinoin voidaan auttaa yksittäisiä vaikeassa asemassa olevia alle 18-vuotiaita lapsia ja heidän perheyhteisöjään. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän raportissa korostuu tarve määritellä vaativa sijaishuolto niin henkilöstömitoituksen kuin koulutustasonkin perusteella.

Eduskunta asetti maaliskuussa 2019 työryhmän, jonka tavoitteena oli uudistaa vaativan sijaishuollon lainsäädäntöä. Valtio oli itsenäisyyden 100-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä pyytänyt anteeksi sijaishuollossa tapahtunutta rakenteellista kaltoinkohtelua (Malinen & Salenius 2019). Eräissä lastensuojelulaitoksissa tapahtuneet vakavat välikohtaukset, epäillyt kaltoinkohtelut ja tarkastuksien yhteydessä ilmenneet epäkohdat olivat aiheuttaneet julkista kohua ja keskustelua. Eduskunta asetti työryhmän kartoittamaan vaativan sijaishuollon tilannetta. Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti on kattava selonteko vaativan sijaishuollon nykytilasta ja siinä visioidaan laajasti, miten vaativa sijaishuolto tulisi järjestää tulevaisuudessa. Ehdotus sisältää lukuisia muutoksia lastensuojelulakiin ja ehdotuksen uudeksi lastensuojelulaiksi. Orpon hallitusohjelmaan (2023-) ei lastensuojelulain kokonaisuudistus ole mahtunut, mutta julkisuudessa olleiden tietojen mukaan valmistelu jatkuu. Sosiaalineuvos Virva Juurikkala Sosiaali- ja terveysministeriössä kertoi avauspuheenvuorossaan sosiaali- ja kriisipäivystyspäivillä 6.2.2024 lastensuojelulain kokonaisuudistuksen nykytilanteesta. Kokonaisuudistushanke on päättynyt, mutta lastensuojelulain uudistusta valmistellaan virkamiestyönä. Tavoitteena on Juurikkalan mukaan,

että lastensuojelulain uudistus saadaan vietyä läpi Orpon hallituskauden loppupuolella.

Lastensuojelun vaativa laitoshoido on kuitenkin erittäin kallista ja pitkäaikaista hoitoa, josta ei ole saatavilla vertailukelpoista vaikuttavuustietoa. Vaativassa sijaishuollossa tullaan tarvitsemaan henkilöstöä, jonka osaaminen ja ymmärrys ovat riittävät vaativan laitoshoidon toteuttamiseen.

Vaativan sijaishuollon parissa työskentelee monialainen ammattikunta. Sosiaalityön kuormitusta ja mitoitusta on puitu julkisuudessa paljon esimerkiksi Koskelan surmatapauksessa, jossa sijaishuollon asiakas menehtyi väkivallan seurauksena. Tämä opinnäytetyö kohdistuu kuitenkin lastensuojelulaitoksissa toimivan hoito- ja kasvatushenkilöstön osaamistarpeisiin. Sijoitettu lapsi oireilee monin tavoin. Lapsen sijoittaminen sijaishuoltoon ja sijaishuollon muutokset vaikuttavat lapsen psyykkiseen vointiin. Kiintymyssuhdehäiriöinen lapsi oireilee usein voimakkaasti ja oireilu on saattaa vaurioittaa ennestään lapsen rikkonaista kiintymyssuhdekokemusta sekä haitata turvallisen vuorovaikutussuhteen muodostumista sijaishuollon aikana, (Sinkkonen & Kalland 2011).

Sijaishuollossa työntekijän on kyettävä säilyttämään erittäin vaikeissa olosuhteissa hallinnan tunne, muuten työssä jaksaminen vaarantuu. Murrosiän kuuhuntaan kuuluu aikuisten haastaminen ja rajojen kokeilu. Tukemalla lapsen osallisuutta ja toimijuutta opetetaan lapselle tärkeää itsesäätelyä ja tuetaan hänen integroitumistansa yhteiskuntaan tulevaisuudessa. Liiallisella rajoitustoimenpiteiden käytöllä saattaa olla päinvastainen vaikutus. Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet tulee olla aina lain mukaisia ja tilanteeseen nähden välttämättömiä. (Räty 2023, 686-687.)

2.2 Kehittämiprojektin tavoite ja tuotos

Tavoite on saada ajantasainen tieto erityisyksikön ja vaativan tason sijaishuollon nykytilasta ja lisäkoulutuksen tarpeesta Nuorisokoti Jaloversossa. Tekijöiden kokemus lastensuojelun vaativan sijaishuollon lainsäädännön,

ohjauksen, rahoituksen ja kilpailutuksen mukanaan tuomista haasteista on hyvin konkreettista. Työn tarkoitus on kartoittaa olemassa olevaa osaamista ja selvittää osaamisen kehittämisen tarpeita vaativan tason sijaishuollossa.

Moninaisia vastuita ja velvollisuuksia sisältävä työ vaativassa asiakastyössä lasten ja heidän perheiden kanssa vaikuttaa henkilöstön jaksamiseen. Pitkät poissaolot ja henkilöstön vaihtuvuus vaikuttavat asiakkaiden hyvinvointiin. Osaamisen ja osaamistarpeiden kartoittaminen on pohjatyötä oppimissisältöjen laatimiselle. Riittävän laadukkaat, laajat ja saavutettavat oppimissisällöt luovat pohjaa laadukkaalle lastensuojelutyölle, joka lopulta lisää sijaishuollon henkilöstön ja asiakkaiden hyvinvointia. Osaaminen lisää resilienssiä, joka auttaa selviytymään työssä.

Lähtökohdaksi työn tekemisessä olemme valinneet teoriasidonnaisen lähestymistavan. Oma kokemuksemme ja osaamisemme lastensuojelun vaativasta laitoshoidosta antaa meille ymmärryksen asiakkaiden tarpeista ja työn vaativuudesta. Vuosien varrella kohdatut haasteet ovat ohjanneet meitä hakemaan asiakkaille moniammatillista apua ja tukea, sekä hakemaan itse tietoa siitä, miten voisimme parhaiten asiakkaitamme auttaa. Ennen opintojamme ja erityisesti sen aikana olemme perehtyneet erittäin laajaan ammatilliseen aineistoon, josta tämän työn lähteiksi päätyy vain osa.

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jonka tehtävänä on selvittää, mitä osaamistarpeita henkilöstöllä on hakukelpoisuuden tuomien tutkintojen sisällön lisäksi vaativassa sijaishuollossa. Opinnäytetyön tekijöinä halusimme varmistaa, että oman kokemuksemme lisäksi saamme ajantasaista tietoa vaativan sijaishuollon henkilöstöltä, siksi järjestimme työpajoja. Lisäksi olemme perehtyneet kilpailutusasiakirjoihin, että tiedämme, millaista osaamista palvelun maksaja odottaa. Valtakunnallisen ohjauksen näkökulma tuo velvoitteita, jotka vaikuttavat osaamistarpeisiin. Lastensuojelun laitoshoido on pitkäjänteistä toimintaa, joten jatkuvuuden turvaamiseksi on tärkeää ymmärtää, millaista osaamista tulevaisuudessa tarvitaan, siksi olemme perehtyneet lastensuojelulain kokonaisuudistukseen ja erityisesti vaativan sijaishuollon

työryhmän loppuraporttiin sekä sijaishuoltoa määritteleviin lakeihin valmisteluaineistoinen.

Tavoitteenamme on kuvata vaativan sijaishuollon osaamistarpeita niin, että voimme vastata kysymykseen, millaista osaamista henkilöstöllä pitää olla asiakkaan hyvän hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi nyt ja tulevina vuosina. Osaamistarpeiden on vastattava kilpailutuksissa edellytettyyn osaamiseen ja nykyisen sekä valmistelussa olevan lainsäädännön osalta. Kun tiedämme, millaista osaamista tulevaisuudessa tarvitaan, voidaan tarpeet ottaa huomioon niin rekrytoinnissa kuin täydennyskoulutuksessa. Käytännön tuotoksena on syntynyt Jaloverso Oy:n henkilöstön koulutussuunnitelma.

3 Nuorisokoti Jaloverso

Nuorisokoti Jaloverso on yksityinen päihdeongelmaisten nuorten hoitoon erikoistunut lastensuojeluyksikkö. Nuorisokoti Jaloverso sijaitsee Päijät-Hämeen Hollolassa. Nuorisokoti Jaloversossa on kaksi osastoa, seitsemän paikkainen erityistason osasto Alaverso ja viisipaikkainen vaativan tason osasto Yläverso. Nuorisokoti Jaloversoon asiakkaat sijoitetaan hyvinvointialueiden lastensuojelun asiakasohjauksien kautta. Kaikki asiakkaat ovat joko huostaanotettuja tai kiireellisesti sijoitettuja.

3.1 Alaverso

Jaloverson erityisen tason laitoshoidon tarkoitus on tarjota 13-17 vuotiaille nuorille. Jaloversoon sijoitetulla nuorella on vaikeuksia kiinnittyä hänelle aiemmin tarjottuihin palveluihin ja he tarvitsevat aikuisjohtoisia, selkeitä rajoja ja toiminnan rakenteita. Nuorella voi olla kasvulle- ja kehitykselle haitallista oirehdintaa. Joissakin tapauksissa nuori saattaa olla itselleen, tai muille ihmisille vaaraksi. Nuorella voi olla esimerkiksi aggressiivista tai asosiaalista käytöstä. Edellä mainittujen lisäksi nuorella voi olla psyykkistä oireilua, rikostaustaa tai päihteiden käyttöä. Nuorella saattaa olla taustalla useita aikaisempia sijaishuoltopaikkoja. Usein myös vanhemmat tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja heillä saattaa olla haasteita oman lapsensa kanssa toimimisessa. Alaverson hoitosuhdeluku on 1,4.

3.2 Yläverso

Jaloverson vaativa laitoshoidon tarkoitus on tarjota 13-17 vuotiaille nuorille. Jaloversoon sijoitetulla nuorella on vaikeuksia kiinnittyä hänelle aiemmin tarjottuihin palveluihin ja he tarvitsevat aikuisjohtoisia, selkeitä rajoja ja toiminnan rakenteita. Nuorella voi olla hyvin vakavaa oirehdintaa. Joissakin tapauksissa nuori saattaa olla itselleen, tai muille ihmisille vaaraksi. Nuorella voi olla esimerkiksi poikkeuksellista aggressiivista tai asosiaalista käytöstä tai

suunnitelmallista väkivaltaista käyttäytymistä. Edellä mainittujen lisäksi nuorella voi olla voimakasta psyykkistä oireilua, rikostaustaa tai runsasta päihteiden käyttöä. Nuorella saattaa olla taustalla useita aikaisempia sijaishuoltopaikkoja. Yläverson hoitosuhdeluku on 1,9.

3.3 Nuorisokoti Jaloverson henkilökunta

Jaloversoon sijoitettuja nuoria hoitaa koulutettu henkilökunta ympärivuorokautisesti. Työryhmään kuuluu sekä mies-, että naisohjaajia. Työryhmä on tietoisesti valittu niin, että osaamista ja kokemusta on mahdollisimman laajasti ja moniammatillisesti. Molemmilla osastoilla on oma sairaanhoitaja (AMK). Ohjaajien koulutustaustoina ovat muun muassa sairaanhoitaja (AMK), sosionomi (AMK), yhteisöpedagogi (AMK) sekä nuoris- ja yhteisöohjaaja, sekä lähihoitaja. Suuntautumisvaihtoehtoina, lisä- tai pohjakoulutuksina työryhmässä on mm. kognitiivinen lyhytterapia, lasten ja nuorten erityisohjaaja, mielenterveys- ja päihdetyön ammattitutkinto, nuoriso ja vapaa-ajan ohjaaja, nepsy-valmentaja sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja. Henkilökunta on käynyt ROTEVA-turvakoulutuksen, jota päivitetään vuosittain. Jaloverso tekee yhteistyötä Lahden Nuorisopsykiatrian poliklinikan kanssa. Jaloversolla on säännöllisesti kierroilla käyvä nuorisopsykiatrian erikoislääkäri, jota tarvittaessa konsultoidaan myös puhelimitse. Tarvittaessa psykologin palvelu toteutetaan ostopalveluna. Terveystarkastukset hoidetaan Hollolan Salpakankaan terveysasemalla, sekä käytetään julkisia laboratoriopalveluita. Myös päihdesairaanhoitajan tapaamiset ovat mahdollisia.

4 Lastensuojelun sijaishuolto

Suomessa vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista on aina ollut huoltajilla. Lapsen etu ja oikeudet tulisi mahdollistaa omassa kasvuympäristössä, mutta se ei aina toteudu. Laki määrittää lapsen oikeuksien toteutumisen. Yhteiskunnalla on vastuu puuttua tilanteeseen, mikäli lapsi ei kykene ymmärtämään omia oikeuksiaan. (Räty 2023, 2.)

Lastensuojelun sijaishuollon laitoshoidolla tarkoitetaan sijoitettujen lasten ympärivuorokautista hoitoa, jonka tulee olla lastensuojelulain (417/2007), sosiaalihuoltolain (1301/2014) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaista.

Lapsilla on Suomessa oikeus erityiseen suojeluun. Lastensuojelu on yksi sosiaalihuollon perustehtävistä ja sen viimesijainen keino taata lapselle turvallinen ja yksilöllisiä tarpeita sekä taipumuksia vastaava hoito, huolenpito ja kasvatusta on sijaishuolto. Lapsi voi olla sijoitettuna kiireellisesti, avohuollon tukitoimena tai huostaanotettuna. (Saastamoinen 2016, 136; Lastensuojelulaki 417/2007, 40§, 49§, 83§.)

Vuonna 2023 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 110 269 lapsesta. Tämä tarkoittaa 10,2 prosenttia lapsista. Kohteena olevien määrä kasvoi vuodesta 2022 11 prosentilla. Lastensuojeluilmoitusten määrä ja kohteena olevat lapset ovat kasvaneet viime vuosina tasaisesti, kun muut lastensuojelun toimet ovat pysyneet samoina. Eniten lastensuojeluilmoituksia tehdään teini-ikäisistä ja 13–15-vuotiaiden ikäryhmästä jo 15,8 prosentista lapsista tehtiin lastensuojeluilmoitus. Huostaanotettujen määrä on pysynyt viime vuosina melko samana, 11 300 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli vuonna 2023 17 300 lasta. Kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista 49 prosenttia oli sijoitettuna lastensuojelulaitoksiin. (THL Tilastoraportti 19/2023.)

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportin mukaan tällä vuosituhannella sijaishuollon tarve on kasvanut erityisesti teini-ikäisillä, ja heitä sijoitetaan kiireellisesti ja huostaanotetaan suhteessa

enemmän kuin nuorempia ikäryhmiä. Nuorten vaikeudet liittyvät erityisesti koulunkäyntiin, karkaamisiin, päihteiden väärinkäyttöön, rikollisuuteen ja mielenterveyden ongelmiin.

Lastensuojelulaki 417/2007 edellyttää, että sijaishuollossa lapsen kanssa sovitaan ikä ja kehitystaso huomioiden sopivat rajat ja taataan kehitystä tukevat kasvuolosuhteet. Lastensuojelulaissa ei määritellä sijaishuollon eri tasoja, sen määrittelee kilpailutus, joka on nykyisin hyvinvointialueiden tehtävä.

Kilpailutuksessa sijaishuollon yksiköt jaetaan perustason yksiköihin, joissa asiakkaan tarpeet ovat ikätyypilliset, erityistason yksikköihin, joissa lapsella tai hänen perheellään on erityisiä tarpeita, sekä vaativan tason yksiköihin, joissa asiakkaan tilanne on komplisoitunut tai asiakkaan tilanne edellyttää moniammatillista väliintuloa. Lapsi saattaa eri elämänvaiheissa tarvita eri tasoista tukea. Lapsen sijaishuollon järjestäminen on sosiaalityöntekijän vastuulla, mutta lapsen etu on, että sijaishuollon yksiköt kykenevät vastaamaan lapsen iän ja kehityksen mukaisiin haasteisiin niin, että sijaishuollon muutosta ei tarvittaisi. (Räty 2023, 582-585.)

Vaativan sijaishuollon käsite on johdettavissa lastensuojelulaista, joka edellyttää järjestämään lapselle hänen ikää, kehitystasoa ja henkilökohtaisia tarpeitaan vastaavan sijaishuollon. (Lastensuojelulaki 417/2007, 11§.) Sijaishuollossa on vakiintunut käytäntö jakaa lastensuojelun laitoshuollon yksiköisen asumisyksiköt perus- erityis- ja vaativan tason asumisyksiköihin. Yksiköiden tasot määritellään hyvinvointialueiden toteuttamassa kilpailutuksessa asetettujen kriteereiden perusteella. Kriteereissä on eroja eri hyvinvointialueiden välillä. (Keski-Suomen lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta; Helsingin ja Uudenmaan lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta; Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lastensuojelun ostopalvelujen hankinta.)

Tätä työtä varten jouduimme määrittelemään vaativan sijaishuollon lapsen erityistarpeiden kautta, koska tosiasiallisesti vaativan sijaishuollon asiakkaita on kaikessa sijaishuollossa. Työssämme käsittelemme laitoshuoltoa lastensuojelun sijaishuoltoa ja rajaamme perhehoidossa ja vammaispalvelulain mukaisissa laitoksissa tapahtuvan sijaishuollon työmme ulkopuolelle.

4.1 Koulutukset sijaishuollossa

Lastensuojelulaki määrittelee sijaishuollon henkilökunnan määrän ja koulutustason. Lastensuojelulaki ei tunnista erikseen erityisen ja vaativan tason lastensuojelulaitoksia. Luokittelu perustuu ostopalveluna tuotetun lastensuojelun laitoshuollon kilpailutuksissa vakiintuneeseen käytäntöön. Luokittelun sisältö on vakiintumatonta ja se vaihtelee hyvinvointialueiden välillä. Erityisen ja vaativan tason lastensuojelulaitoksissa on enemmän henkilökuntaa kuin perustason lastensuojelulaitoksissa, ja ne ovat suuntautuneet erityisesti haastavasti oireilevien lasten hoitoon ja kuntoutukseen. Henkilöstön määrään ja koulutukseen vaikuttaa sinne sijoitettujen asiakkaiden profiili ja erityistarpeet. (Räty 2023, 678.)

Vaativan sijaishuollon määritelmä keskittyy tällä hetkellä hoitosuhdelukuun ja riittävään osaamiseen. Hoitosuhdeluvulla tarkoitetaan hoito- ja kasvatushenkilöstön määrää suhteessa asumisyksikköön sijoitettuihin asiakkaisiin. Esimerkiksi 5 lapsen asumisyksikössä henkilöstön määrä on 10, saadaan hoitosuhdeluvuksi 2. Hoitosuhdelukuun ei lueta avustavaa tai hallinnollista työtä tekevää henkilöstöä. Riittävää osaamista tai hoidon sisältöä ei ole tarkasti määritetty. Hoitosuhdeluvuksi on kilpailutusten myötä vakiintunut perustasolla 1, erityisyksiköissä 1,3 ja vaativan tason yksiköissä 1,8–2. Myös osastokohtaisissa asiakaspaikoissa on erilaisia määritelmiä. Vaativan tason sijaishuollon asiakasmäärät vaihtelevat 3–7 asiakaspaikan välillä. Vaativan sijaishuollon yksiköihin suositellaan ryhmäkokojen pienentämistä niin, että yksikköön olisi sijoitettu enintään neljä lasta. (Räty 2023, 660, 674-676.)

Työnantajan edellytetään järjestävän tietty määrä ammatillista täydennyskoulutusta, jonka sisältöä ei kuitenkaan määritellä. Tämän työn yksi tuloksista on vaativaa sijaishuoltoa toteuttavalle yksikölle tehty koulutussuunnitelma. Se ei ole malli täydellisestä suunnitelmasta, mutta se perustuu vaativan sijaishuollon työpajoissa tuotettuun kokemustietoon osaamisen tarpeesta kyseisessä yksikössä. Lisäksi on huomioitu esihenkilöiden

havaitsema osaamisen tarve ja kyseisen yksikön sijoitusprofiili. Näin on saatu muodostettua lasten hyvään huolenpitoon tähtäävä suunnitelma.

4.2 Sijaishuollon hoito- ja kasvatushenkilöstön kelpoisuus

Henkilöstöltä edellytetään ammatillista osaamista, joka on määritelty tutkintoperustaisesti. Toisen asteen tutkinnoista lähihoitaja, eli sosiaali- ja terveysalan perustutkinto antaa oikeuden toimia nimikesuojattuna ammattihenkilönä ja rekisteröityä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattirekisteriin. Lähihoitajia toimii hoito- ja kasvatustehtävissä lähes kaikissa lastensuojelun laitoshoidon yksiköissä. Lähihoitajan toimimista kasvatustehtävissä ei juurikaan määritellä, lääkeshoidon suhteen lähihoitajan oikeudet ovat rajatut. Toisen asteen tutkinnoista lastensuojelulaitoksissa työskentelee mm. nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajia.

Vaativassa sijaishuollossa toimivilta edellytetään usein soveltuvaa alempaa korkeakoulu- tai ammattikorkeakoulututkintoa myöhemmin AMK, tai aiempaa opistotason tutkintoa. Rekisteröitäviä tutkintoja ovat sosionomi (AMK) ja sairaanhoitaja (AMK). Näistä sosionomin tutkintoon ei sisälly terveydenhuollon osaamista, mutta sosiaalialan ja sen lainsäädännön osaamista sisältyy tutkintoon. Sairaanhoitajalla terveydenhuollon ja lääkeshoidon osaaminen sisältyy tutkintoon, mutta sosiaalialan lainsäädäntö ja perusteet eivät kuulu tutkinnon osaamisvaatimukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavat poikkeavat oleellisesti toisistaan. Terveydenhuollossa keskeistä on tosiasiallinen hoitaminen, kun taas sosiaalihuolto on päätösperusteista.

Muita ammattikorkeakoulututkintoja ovat esimerkiksi yhteisöpedagogi (AMK), jonka hyväksyminen sijaishuoltoon on ollut vaihtelevaa, mutta nykyisen käytännön mukaan tutkinto on hakukelpoinen. Aiemmista opistotason tutkinnoista osa, kuten sosiaalikasvattajan tutkinto on rekisteröitävissä sosionomin tutkinnoksi, mutta sitä vanhemmissa tutkinnoissa on voitava osoittaa riittävä osaaminen rekisteröintiä varten. Pedagogisia opintoja ei rekisteröidä toistaiseksi ammattirekistereihin. Näistä tutkinnoista

lastentarhanopettajan tutkintoa pidetään sopivana, samoin opettajan pätevyyden antavaa tutkintoa. Pedagogian alan tutkintojen vaatimukset poikkeavat sosiaali- ja terveysalan tutkintovaatimuksista ainakin sosiaalialan lainsäädäntöosaamisen ja lääkehoidon osaamisen suhteen.

Tutkintojen osaamissisältöjen lisäksi tutkinnot antavat vain valintakelpoisuuden sijaishuollon tehtäviin (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994.) Lasten tai vanhusten kanssa työskentelevien henkilöiden on osoitettava rikosrekisteriotteella, ettei häntä ole tuomittu omaisuus-, väkivalta- tai seksuaalirikoksista (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002.) Työnantajan vastuulla on riittävä perehdytys tehtäviin. Perehdytys kohdistuu lähinnä yksikön toimintatapoihin. Perehdytys on ohjaamista toimintakäytäntöihin, joka alkaa ohjattuna ja jatkuu työntekijän itsenäisenä perehtymisenä. Perehdytyksen on oltava suunnitelmallista ja riittävää (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Kilpailutusten kannalta on oleellista, kuinka isolla osalla hoito- ja kasvatushenkilöstöä on toisen asteen ja toisaalta korkea-asteen tutkinto, myös tutkinnon alalla on merkitystä. Kilpailutuksien mukaan erityis- ja vaativan tason osastojen henkilökunnalla täytyy 50 prosentilla olla AMK-tutkinto. Poikkeuksena Keski-Suomi, jossa vaativan tason osastoilla 75 prosentilla täytyy olla AMK-tutkinto. Täydennyskoulutus ei vaikuta yksikön asemaan kilpailutuksessa, ellei sitä ole laiminlyöty. Vastavalmistunut sosionomi on siten kilpailutuksen kannalta korkeakoulutettu osaja, mutta pitkän uran omaava erityisammattitutkinnon suorittanut työntekijä on kilpailutuksen kannalta toisen asteen tutkinnon suorittanut. (Keski-Suomen lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta; Helsingin ja Uudenmaan lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta; Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lastensuojelun ostopalvelujen hankinta.)

4.3 Täydennyskoulutus

Henkilökunnan lisäkoulutustarpeeseen vaikuttavat kunkin toimintayksikköön sijoitetun lapsen tarpeet. Koulutuksen tukee olla suunnattu vastaamaan nimenomaan kyseisen sijaishuoltopaikan asiakaskunnan profiiliin. Laitoksen on huolehdittava asianmukaisesta koulutuksesta ja ammattitaidon ylläpitämisestä. (Räty 2023, 677-678.)

Täydennyskoulutus on ammatillista osaamista täydentävää koulutusta. Osa koulutuksista on luonteeltaan työhyvinvointia ylläpitäviä, sinänsä tärkeitä, mutta ammatillisesti merkitykseltään vähäisiä. Täydennyskoulutus verottaa henkilöstöresursseja asiakastyöstä. Kustannuksia lisäävät tarvittavat sijaisresurssit, koulutusmatkojen korvaaminen ja kouluttajan palkkiot, joten koulutuksen suunnittelu on niin strategisesti, kuin taloudellisilta vaikutuksiltaan merkittävää. (Mitä on täydennyskoulutus 2021.)

Osassa koulutuksia koulutuksen tuottaja on määritellyt koulutuksen opintopistemäärän, vaikka palveluntuottaja ei tutkintoon johtavaa opetusta tuottaisi, saati ilmoittaisi, miten opintopisteet asettuvat EQF-asteikolla. Toisen asteen tutkinto-opetusta tarjoavat oppilaitokset tuottavat myös täydennyskoulutuksia yksittäisistä kursseista erityisammattitutkintoon.

Erityisammattitutkinnoista lastensuojelun laitoshoidossa tyypillinen on mielenterveys- ja päihdetyön erityisammattitutkinto, joka muistuttaa sisällöltään lähihoitajan mielenterveys- ja päihdetyön suuntaavia opintoja. Lisäksi yleisiä ovat johtamisen erityisammattitutkinto ja lähiesihenkilötyön erityisammattitutkinnot. AMK-koulutetulle henkilöstölle erityisammattitutkinto voi tuoda lisäosaamista. Sekä tiede- että ammattikorkeakoulut tuottavat myös täydennyskoulutusta.

Korkeakoulujen tuottama täydennyskoulutus tuottaa korkeakoulutasoista täydennyskoulutusta avoimen korkeakoulun kautta. Avoimessa korkeakoulussa opiskelu ei johda tutkintoon, mutta polkuopintojen kautta on mahdollista päästä tutkinto-opiskelijaksi. Lisäksi avoin korkeakoulu tarjoaa opintokokonaisuuksia,

joiden kautta saa lisäosaamista, esimerkkinä ratkaisukeskeisen neuropsykiatrisen valmentajan opinnot, joiden laajuus on 30 opintopistettä.

4.4 Terveydenhuollon osaaminen sijaishuollossa

Lastensuojelun laitoshoidon rakenteeltaan sosiaalityötä, mutta terveydenhuollon osaamisen tarve lisääntyy jatkuvasti. Lastensuojelulaitoksissa toteutettava lääkehoito on terveydenhuoltoa, sitä ohjaavat terveydenhuollon toimintatavat ja lupakäytännöt. (Räty 2023, 680.) Kilpailutusasiakirjoissa edellytetään, että vaativan sijaishuollon yksiköissä työskentelee vähintään yksi sairaanhoitaja ja suositellaan, että jokaisessa asumisyksikössä työskentelisi sairaanhoitaja.

Eri asiakasryhmät tarvitsevat erilaista lääkehoitoa ja lastensuojelulaitoksissa toteutettaessa lääkehoidolta edellytetään lääkehoitosuunnitelmaa. Opas turvallisen lääkehoidon toteuttamiseen (Laukkanen & Ruokoniemi 2021 s. 32, 35, 46.) on velvoittava viranomaisohje, joka määrittelee minkä tasoista lääkehoitoa milläkin koulutuksella saa toteuttaa. Lääkehoitosuunnitelmalta edellytetään oppaan mukaista rakennetta ja se on päivitettävä säännöllisesti osana oma-ohjaussuunnitelmaa.

5 Vaativa sijaishuolto

Vaativa sijaishuolto poikkeaa perus- ja erityistason sijaishuollosta muun muassa asiakkaiden haastavuuden perusteella. Vaativan tason asiakkailla ongelmat ovat ehtineet kehittyä jo pitkälle ja he tarvitsevat kuntoutuakseen moniammatillista palvelurakennetta ja osaavaa henkilökuntaa. Asiakkailla on usein monia päällekkäisiä ongelmia. Ongelmia saattaa olla koulunkäynnissä, koulua ei käydä tai erilaisia oppimisvaikeuksia ja kehitysviiveitä. Asiakkailla saattaa olla itsetuhoista päihteiden käyttöä, väkivaltaista käyttäytymistä ja karkailua. Perhesuhteissa saattaa olla vaikeita ja vakavia haasteita. Vaativan sijaishuollon asiakkaat tarvitsevat monialaista tukea, usein yhteistyötä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välillä. Sijaishuollon työntekijöiltä vaaditaan monialaista osaamista ja eri palvelurakenteiden tuntemusta. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28.)

Lastensuojelulaki edellyttää, että sijaishuoltopaikan järjestetään lapsen tarpeiden mukaisesti. Sijaishuoltopaikan valinnassa huomioidaan huostaanoton perusteet. Valinnassa on huomioitava lisäksi mm. lapsen ihmissuhteiden ylläpitämisen mahdollistaminen, uskonnollinen ja kulttuurinen tausta (Lastensuojelulaki 49 § 12.2.2010/88. 50 § 8.4.2011/316).

Sijaishuollon järjestämiseen on vakiintunut tapa jaotella sijaishuollon yksiköt perustaisoiseen, erityistaisoiseen ja vaativaan tasoon. Lapsuudelle ja nuoruudelle on kuitenkin tyypillistä, ettei kehitys ole lineaarinen jatkumo, vaan se etenee vaiheittain ja ajoittain esiintyy konflikteja tai lapsen nopeastikin muuttunut tilanne edellyttää erilaisia interventioita. Vaativia asiakasprosesseja esiintyy siis kaikilla sijaishuollon järjestämisen tasoilla.

5.1 Osaamisen erityisalueet vaativassa sijaishuollossa

Vaativan sijaishuollon määrittely on tarveperustaista eikä perustu lakiin, vaan vakiintuneen käytännön mukaiseen tasoittain porrastettuun hankintamenettelyyn. Tässä opinnäytetyössä käyttämämme jaottelu perustuu Uudenmaan hyvinvointialueiden ympärivuorokautisten palvelujen hankintamenettelyyn. Hankintamenettely on hallinnollisesti Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysalan vastuulla. Osaamisalueet on hankintamenettelyssä jaoteltu seuraavasti:

A. Lasten- ja/tai nuorisopsykiatrinen osaaminen

- Yksiköllä on valmiudet hoitaa lasten mielenterveyden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia. Yksiköllä on valmiudet hoitaa sellaisia lapsia ja nuoria, jotka eivät ole psykiatrisen sairaalahoidon tarpeessa, mutta tarvitsevat kuntoutuakseen mielenterveyden erityisasiantuntemusta.

B. Päihdeosaaminen

- Erityisyksikkö on suuntautunut päihteillä oirehtivien lasten ja nuorten kuntouttamiseen ja yksiköllä on valmiudet hoitaa sellaisia lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat kuntoutuakseen tiivistä päihdehoidon erityisasiantuntemusta. Henkilöstörakenteessa edellytetään sairaanhoitajaa.

C. Neuropsykiatrinen / vammaistyön osaaminen

- Yksiköllä on valmiudet hoitaa lasten neuropsykiatrisia ja neuropsykologisia tai vammaisuudesta aiheutuvia ongelmia. Lapsella on esimerkiksi ADHD, autismitietä, kehitysviivettä. Lapsella saattaa olla kontakti-, kommunikointi-, oppimis- ja käyttäytymisvaikeuksia. Henkilöstörakenteessa edellytetään vähintään yhtä koko-aikaista työntekijää, jolla on nepsy-valmentajan koulutus tai vastaava.

D. Käytöshäiriöisten lasten kuntoutus

- Yksiköllä on valmiudet hoitaa erittäin vaikeasti käytöshäiriöisiä, kuljeskelevia, rikoksiin syyllistyneitä ja myös aggressiivisia, suunnitelmallista väkivaltaa käyttäviä lapsia.

Hankintamenettelyssä edellytetään vaativan sijaishuollon yksiköiltä myös riittävää terveydenhuollon osaamista, esimerkiksi jokaista asumisyksikköä kohtaan suositellaan omaa sairaanhoitajaa. Vaatimuksina on lisäksi riittävä sosiaalityön osaaminen ja saatavilla olevat lääkärin konsultaatiopalvelut ja mahdollisuus terapiaan.

5.2 Terveydenhuollon osaaminen vaativassa sijaishuollossa

Turvallinen lääkehoito- opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen määrittelee eri ammattiryhmien osaamistarpeen. Luonnollista tietä annettavat lääkkeet, myös huumausaineeksi luokitellut lääkkeet ovat lähtökohtaisesti lääkehoitoa, jota terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö (esim. sairaanhoitaja) suorittaa. (Laukkanen & Ruokoniemi 2021, 32, 35, 46.). Vaativassa sijaishuollossa hoidetaan kuitenkin myös huumausaineriippuvaisia asiakkaita, ja jos vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän toive toteutuu, niin tulevaisuudessa lastensuojeluyksiköissä toteutetaan myös lääkkeellistä vieroitushoitoa. Huumausaineeksi luokiteltujen lääkkeiden, kuten ADHD:n (Käypä-hoitosuositus 2019.) hoidossa yleisesti käytetyt stimulanttien, antaminen lastensuojelun ympärivuoroakautisessa laitoshoidossa edellyttää pakkauskohtaista kulutusseurantaa. Lisäksi väärinkäyttöpotentiaalia omaavien lääkkeiden annossa vaaditaan erityistä huolellisuutta ja seurantaa. Tällöin kyse saattaa olla vaativasta lääkehoidosta.

Hoidon ja erityisesti lääkehoidon vaikuttavuuden seuranta ja mahdollisten haittavaikutusten havaitseminen on osa terveydenhuollon tehtävää, jonka raportoiminen hoitavan lääkärin arvioitavaksi on hoidon kannalta merkittävää. Tehtävän vaativuutta lisää se, että asumisyksiköissä työskentelee tyypillisesti vain yksi sairaanhoitaja, joka joutuu koostamaan tietonsa omien havaintojensa lisäksi muiden ammattiryhmien edustajien raporteista. Yksikön sairaanhoitaja

on tyypillisesti itse vastuussa myös hoitotyön johtamisesta vähintään laadunvalvonnan osalta, koska hänen esihenkilöillään ei ole tähän soveltuvaa koulutusta, saati osaamista. Muiden kuin laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden on saatava lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkehoidosta vastaavalta lääkäriltä tai tämän valtuuttamalta lääkäriltä. Opas turvallisen lääkehoitosuunnitelman tekoon määrittelee eri ammattiryhmien lupakäytännöt ja lääkehoitolupien saamisen edellytykset. (Räty 2023, 680-681.)

5.3 Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän näkökulma

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa erityistä huolenpitoa (EHO) ehdotetaan määriteltäväksi ainoastaan vaativan sijaishuollon yksiköissä toteutettavaksi ja EHO-jaksojen pituutta jatkettavaksi nykyisestä 30+60 vuorokauden mittaisista jopa 60 + 60 vuorokauden mittaisiksi. Lisäksi EHO-jaksoilla olisi mahdollista rajoittaa liikkumisvapautta ja yhteydenpitoa nykyistä laajemmin. Vaativan sijaishuollon yksiköissä työskentelevien ohjaajien ja erityistyöntekijöiden merkitys korostuu entisestään muutoksessa. Vaativan sijaishuollon yksiköissä toteutettavat, jopa puolen vuoden mittaiset EHO-jaksot vaatisivat vahvaa osaamista. Puoli vuotta ilman yhteydenpitoa ”määrittelemättömiin henkilöihin”, eli käytännössä kavereihin, on voimakas interventio. YK:n lastenoikeuksien julistus määrittelee ja kokemusasiantuntijat vahvistavat, että itsensä ilmaisemisen vapaus on lapsen kasvulle ja kehitykselle erittäin tärkeää.

Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän raportin sisältämät tiukennukset rajoitustoimenpiteisiin korostavat tarvetta tukea lapsen osallisuutta ja toimijuutta. YK:n lastenoikeuksien julistus edellyttää itsemääräämisoikeuden lisäksi takaamaan oikeuden itseilmaisuuksiin. Kokemusasiantuntijat vahvistavat, että itsensä ilmaisemisen vapaus on lapsen kasvulle ja kehitykselle erittäin tärkeää, ellei tärkein osatekijä kuntoutumisen mahdollistamiseksi. Itseilmaisun tukemisella annetaan lapselle mahdollisuus käsitellä asioitaan esimerkiksi ilman päihteiden vaikutusta, epävakaiden kotiolojen vaikutusta tai kaveripaineita.

Vakaat olosuhteet, riittävä ravinto, saatavilla oleva hoiva, hoito ja ohjaus ovat ulkoisia tekijöitä, jotka mahdollistavat sisäisten prosessien käynnistymisen.

5.4 Vaativan sijaishuollon sudenkuoppia

Vaikka kyse on näennäisesti yksinkertaisista asioista, on vaativa sijaishuolto erittäin vaativaa ammatillista työtä. Sen sisältöön, saati osaamistarpeisiin ei ole olemassa yhtenäistä normistoa, vaan sijaishuollon eri tasot on määriteltä kilpailutusten kautta. Mikään tutkinto ei pidä sisällään kattavaa osaamista sijaishuollon tehtäviin, eikä kilpailutuksissa ole yhtenäistä linjaa osaamisvaatimuksista, ei edes koulutustasosta. Sijaishuolto, etenkin vaativalla tasolla, on kallista, sen soisi olevan myös vaikuttavaa. Vaikuttavuuden mittaaminen on vaikeaa ilman yhteneväisiä kriteereitä. Yksi indikaattori voisi olla sijaishuoltotaustaisten henkilöiden elämänhallinta sijaishuollon päätyttyä. Ammatillisessa verkostossa on kiinnitetty huomiota, että nimenomaan sijaishuoltotaustaisten nuorten aikuisten päihdekuolemat, itsemurhat ja tapaturmaiset kuolemat ylikorostuvat muuhun ikäryhmään verrattuna. Indikaattorina tämä ilmiö on eettisesti kestämaton.

Onnettomuustutkintakeskuksen (2023) käynnistämä tapaustutkimus nuorten päihdekuolemista saattaa valmistuttuaan tuoda tätä asiaa näkyväksi. Sijaishuollon aikaiseen vaikuttavuuden arviointiin olisi kuitenkin kiinnitettävä huomiota. Sijaishuollon järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueille, on mahdollista saada alueellista vertailutietoa, mutta alueellisin perustein kerätty vaikuttavuustieto ei ole vertailukelpoisesta valtakunnallisesti.

Sijaishuollon valvonta korostaa voimakkaasti osallisuuden toteutumista, mutta tämä saatetaan tulkita niin, että lapsen puolesta tehdään liikaa asioita, joka johtaa laitostumiseen. Laitostuminen on passivoitumista, eräänlaista sopeutumista tilaan, jossa asiat tapahtuvat ulkoisella ohjauksella ilman omaa vaivannäköä. Tämä taas tarkoittaa toimijuuden ja sen myötä osallisuuden heikkenemistä. Ohjaajan tehtävä on kuitenkin ohjata, neuvoa ja tukea lasta

tekemään itse omaan arkeensa liittyviä asioita iän ja kehitystason mukaisesti ja näin tukea toimijuutta.

Sijaishuollon vaikuttavuuden arviointiin on kehitetty erinäisiä menetelmiä, joissa mitataan mm. oireita tai osallisuutta. Mitä vaativammasta asiakasprosessista on kyse, sen tärkeämpää on, että asiakasta arvioidaan hänen omista lähtökohdistaan. Esimerkiksi päihteiden käytön takia vaativan sijaishuollon yksikköön sijoitetun asiakkaan todellinen päihdetilanne saattaa olla paljon arvioitua pahempi, päihdeongelman näkyväksi tuleminen merkitsee tilanteen pahenemisen sijaan hoitoprosessin merkittävää edistymistä. Arvion tekeminen vaatii moniammatillista osaamista yhteistyössä asiakkaan hoitokontaktien kanssa. Eri toimialojen toimintatavat, terminologia tai vaihtelevat tulkinnat tiedonsaantioikeuksista saattavat vaikeuttaa arvion tekemistä.

Sijaishuollon vaikutuksia on tutkittu melko vähän. Suomessa toteutettiin laaja seurantatutkimus, jossa seurattiin 1986-2000 välillä syntyneitä suomalaislapsia. Tutkimuksessa oli mukana noin 850 000 lasta. Lapsia seurattiin 15 vuoden iästä vuoteen 2017 asti. Seurannassa seurattiin sosiaali- ja terveydenhuollon rekistereitä. Tutkimuksen mukaan sijoitettuna lapsena olleet pärjäsivät monet huomattavasti huonommin, kuin esimerkiksi sisaruksensa, jotka eivät olleet olleet sijoitettuna. Lapsuutensa sijaishuollossa olleilla oli suurempi riski aikuisuudessa altistua muun muassa itsetuhoisuuteen, mielenterveyden ongelmiin, päihteiden käyttöön, väkivaltarikollisuuteen ja heikompaan yhteiskunnalliseen asemaan. Tutkimuksen mukaan sijaishuollon tulisi olla viimeinen vaihtoehto ja tukea tulisi antaa varhaisessa vaiheessa. (Sariaslan ym. 2022.) Vaativa sijaishuolto on käsitteenä uusi, joten siitä ei ole olemassa vielä kohdennettua tutkimustietoa.

Vaikka asiakasprosessissa yksilöllisen tavoiteasettelun merkitys on kiistaton, on palvelun ostajana toimiva hyvinvointialue kiinnostunut siitä, saadaanko rahoille vastinetta. Hyvinvointialueiden rahoitusmalli vaatii pysymään annetuissa taloudellisissa puitteissa ja vaativa sijaishuolto on suuren henkilöstöressurssin ja pitkän keston takia kallista. Mikäli lapsen sijaishuollon tavoitteeksi asetetaan optimaalinen tilanne, ei sitä useinkaan saavuteta, mutta jos tavoitellaan

yhteiskuntaan integroitunutta ja itsenäistymiseen valmista toimijuutta, voidaan tavoite saavuttaa. Oletusarvoisesti osaava, pysyvä ja pystyvä henkilöstö voi saada parannettua asiakkaan tilannetta. Tässä työssä keskitymme arvioimaan tarvittavaa osaamista lapsen hyvän hoidon näkökulmasta.

5.5 Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotus

Lastensuojelulaki on puitelaki, jonka tulkintaa ohjaavat lain valmistelutekstit, valvonta ja ennakkopäätökset. Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksessa vaativan sijaishuollon uudeksi lainsäädännöksi uudistetaan lastensuojelulaki ja ehdotetaan muutoksia mm. terveydenhuoltolakiin ja sosiaalihuoltolakiin. Lakitekstissä erotetaan toisistaan hoito- ja kasvatushenkilöstä sekä laitoksen terveydenhuollon henkilö. Työryhmä esittää, että terveydenhuoltolakia muutetaan niin, että lastensuojelun asiakkaalle olisi tietyin ehdoin taattava terveydenhuollon hoito ja tutkimus viivytyksettä. Lakiehdotuksen mukaan enää ei puhuttaisi laitoshuollosta vaan laitoshoidosta.

Uudistamistyöryhmän loppuraportin mukaan vaativassa laitoshoidossa pitää voida toteuttaa myös vaativaa lääkehoitoa, kuten lääkkeellistä vieroitushoitoa päihderiippuvaisille lapsille. Vaativa lääkehoito vaatii lääkevaikutusten jatkuvaa seurantaa ja valmiutta hoitaa ei toivottuja sivuvaikutuksia. Terveydenhuollon ammattihenkilön osaamisen varmistamisen kannalta olisi tärkeää, että terveydenhuoltoa johdettaisiin terveydenhuollossa vakiintunein hyvin käytäntein. Terveydenhuollon vastuut ja velvollisuuden lääkehoidossa on sidottu tutkinnon lisäksi lupakäytäntöihin, jotka vaativat säännöllistä ylläpitoa (Laukkanen & Ruokoniemi 2021, 27–41, 55). Sijaishuollossa ammattiryhmien osaamista on käsiteltävä omina kokonaisuuksinaan.

Lakiehdotuksessa vaaditaan lakiosaamista henkilöille, jotka osallistuvat rajoitustoimenpiteiden päättämiseen ja toteuttamiseen. Valmistelutekstissä käsitellään seikkaperäisesti rajoitustoimenpiteiden kajoavuutta perusoikeuksiin. Keskeisiin rajoitustoimenpiteisiin ehdotetaan mallia, joka alistaa päätöksen esimerkiksi yhteydenpidon tai liikkumisvapauden rajoittamisesta välittömästi

lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioitavaksi. Mikäli sosiaalityöntekijä ei pidä rajoitustoimenpidettä lapsen edun mukaisena tai riittävästi perusteltuna, olisi tällä oikeus kumota päätös välittömästi.

Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti (valtioneuvosto.fi s. 202–215.) kuvaa sijaishuollossa toteutettavat rajoitustoimenpiteet ovat merkittävää viranomaisvallan käyttöä. Viranomaisvallan luovuttaminen muille kuin viranomaisille, tässä tapauksessa lastensuojelulaitokselle, merkitsee merkittävän hallintotehtävän luovuttamista. Esityksen mukaan rajoitustoimenpiteistä päättävillä sekä niiden valmisteluun ja toteuttamiseen osallistuvilla henkilöillä on oltava riittävän laaja lainsäädännön tuntemus lasten perusoikeuksien turvaamiseksi. Vastuu lastensuojelulain mukaisista rajoituspäätöksistä on lastensuojelun laitoshoidossa lastenkodin johtajalla, joka voi delegoida päätöksentekoa henkilöstölleen yhteydenpidon rajoittamista koskevaa päätöstä lukuun ottamatta, myös erityisen huolenpidon jakson päätyttyä.

Rajoitustoimenpiteiden kesto ja intensiteetti on lakiehdotuksessa kirjattu nykyistä merkittävästi suuremmiksi. Erityisen huolenpidon osalta päätös jatkopäätöksineen olisi mahdollista tehdä yhteensä 180 vuorokauden mittaisiksi, liikkumisvapauden rajoittamispäätöstä voisi jatkaa 30 vuorokauden jälkeen vielä 60 vuorokaudella, mikäli siihen on erityiset syyt, esimerkiksi päihdekuntoutus. Erityisen huolenpidon jakson edellytyksenä olisi korkean, 3:1 hoitomitoituksen lisäksi laitoshoidon ja perusopetuksen integraatio. Vaativan sijaishuollon ja sosiaalihuollon yhteistyöltä tullaan ehdotuksen mukaan vaatimaan nykyistä enemmän, esimerkiksi asiakassuunnitelma on päivitettävä m Nykyistä pitkäkestoisemmat ja intensiivisemmät rajoitustoimenpiteet vaikuttavat vaativan sijaishuollon toiminnan suunnitteluun. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan vaaditaan kirjattavaksi lapsikohtainen hyvän kohtelun suunnitelma. Sijaishuolto ei ole mahdollisesta suostumuksesta huolimatta vapaaehtoisuuteen perustuvaa, siksi osallisuuteen ja toimijuuteen olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Kuntoutuksen tavoitteena lienee aina yksilön toimintakyvyn lisääminen oman arjen ja yhteiskunnan suhteen. Pitkäkestoistenkin rajoitustoimenpiteiden aikana

olisi lapsen voitava osallistua ikätasoisesti toimintoihin, jotka tukevat kuntoutusta.

5.6 Vaativa sijaishuolto muualla

Vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti pitää sisällään ehdotuksen lastensuojelulain uudistamiseksi. Lakiehdotuksen esityöosuudessa kuvataan (s. 145-157) Ruotsin, Tanskan ja Irlannin tapoja toteuttaa kaikkein vaativinta sijaishuoltoa. Vertailun maissa vaativimpaan sijaishuoltoon määrätään tuomioistuimessa tai tuomioistuimen kaltaisessa lautakunnassa. Ruotsissa ja Irlannissa lapsi tai nuori voidaan tuomita lastensuojelulaitokseen tekemästään rikoksesta, Ruotsissa jopa 21 ikävuoteen saakka. Kaikissa vertailun maissa voidaan suojaikärajan ylittänyt lapsi tuomita myös vankeuteen. Vankeustuomion saanut alaikäinen lapsi suorittaa tuomionsa nuorille rikosentekijöille varatuissa yksiköissä. Vaativimman tason sijaishuoltoyksiköissä ikkunat ja ovet ovat kaikissa vertailun maissa lukittuina ja nuoren asiakkaan liikkumavapautta voidaan rajoittaa päätöksin. Ruotsissa ja Tanskassa rajoitustoimenpiteillä on oleellisesti toistensa kaltaiset sisällöt, päätösprosessi ja päätöksen perusteet poikkeavat kuitenkin toisistaan.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 11.3.2024 asettanut valmisteluryhmän vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä ja rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistamiseksi. Nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista riittävää puuttumista vaativien nuorten tilanteen turvaamiseen. (STM 2024.) Vaativan sijaishuollon eri toimintamalleja on tutkittu Pohjoismaissa. Enellin ja muiden (2022) tutkimuksessa vertailtiin Tanskan, Norjan, Suomen ja Ruotsin rajoitustoimenpiteitä. Tutkimuksesta käy ilmi, että Norjassa ja Suomessa ei ole lukittuja lastensuojelulaitoksia, vaikka liikkumista rajoittavat rajoitustoimenpiteet ovat sallittuja. Ruotsissa ja Tanskassa käytetään ilmaisua ”turvallinen tila”, mikä käytännössä tarkoittaa suljettua laitosta. Norjassa on käytössä kaksi nuorille tarkoitettua vankilayksikköä. Ruotsin järjestelmä eroaa muista pohjoismaista. Ruotsissa rajoittavia toimenpiteitä sovelletaan ainoastaan turvallisessa hoidossa, jolloin hoitolaitoksissa oleville nuorille voidaan asettaa

rajoittavia toimenpiteitä ja osaan rajoitustoimenpiteisiin vaaditaan hoitomääräys. Ruotsalainen hoitomalli vaikuttaa intensiivisemmältä hoidolta verrattuna muihin pohjoismaihin. Tanskassa turvattua hoitomallia käytetään pääasiassa sijaishuollossa. Tällä hetkellä sisällöltään erityinen huolenpito on Suomessa lähimpänä verrokkimaiden vaativimman sijaishuollon suljettuja yksiköitä.

6 Kehittämiprojektin toteutus ja tulokset

Työpajaan oli tarkoitus kutsua Varsinais-Suomen alueen erityis- ja vaativan tason sijaishuoltoyksiköiden työntekijöitä. Varsinais-Suomen alueen kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuolto yhdistyi 1.1.2023 Varsinais-Suomen hyvinvointialueeksi, myöhemmin Varha. Uuden hyvinvointialueen organisaatiosta ei saatu vastauksia pyyntöihin järjestää työpajoja osaamistarpeiden selvittämiseksi, vaikka hyvinvointialue oli nimennyt yhteyshenkilönsä ja muilla tavoin selvitettyä samat henkilöt olivat vastuussa.

Tavoitteenamme oli saada opinnäytetyö valmiiksi opintojemme aikataulun mukaisesti niin, että valmistumme keväällä 2024. Opinnäytetyön suunnitelman valmistuttua alkukeväältä aloitimme vastuuhenkilöiden tavoittelun ja toukokuussa totesimme, ettei työpajoja voida toteuttaa yhteistyössä Varhan kanssa, koska työaikasunnittelu oli edennyt jo kesälomakaudelle, eikä työpajojen järjestämistä voitu aikataulun puitteissa järjestää.

Pohdimme tilannetta eri lähtökohdista. Vaasi-hankkeen rahoittaja oli määritellyt, että työ olisi tehtävä Varhan sijaishuoltoyksiköiden ja Varhalle sijaishuoltoa tuottavien paikallisten palveluntuottajien kanssa. Alueella toimivat ketjuyritykset eivät tähän määritelmään sopineet. Tilanteen jumiuduttua kuukausiksi päädyimme konsultoimaan opinnäytetyön ohjaavaa opettajaa. Konsultaation ja eettisen pohdinnan jälkeen päädyimme järjestämään työpajat yhteistyössä Nuorisokoti Jaloverso Oy:n kanssa, joka tuottaa vaativan sijaishuollon palveluita muun muassa Varhalle. Asian järjestäminen aikataulun puitteissa järjestyi, koska Väisänen, toinen tämän opinnäytetyön tekijöistä on kyseisen yrityksen toimitusjohtaja.

Kehittämiprojektin aineisto kerättiin käyttämällä Innopaja-työskentelyä. Työskentelyn ytimenä toimivat innopajan periaatteet. Työpajassa työskentelyssä on yhteinen kohde/haaste, kaikki näkökulmat ovat samanarvoisia ja pajaan osallistuvat keskeiset toimijat. (Peränen 2013, 2.)

Opinnäytetyössämme päädyimme Innotyöpajamenetelmään sen selkeyden, monipuolisuuden ja tehokkuuden vuoksi.

Uudistustyöryhmän raportissa esitettävistä lakimuutoksista ja Uudenmaan kilpailutuksen vaativan tason palvelukuvauksien sisällön perusteella työpajan kysymyksiksi muodostui:

1. Mitä osaamista ohjaaja tarvitsee, jotta kykenee tuottamaan laadukasta ja hyvää sijaishuoltoa vaativan tason eri osaamisalueilla?
2. Vastaako nykyinen koulutusjärjestelmä ja tutkintojen sisällöt vaativan tason sijaishuollon eri osaamisalueiden vaatimukseen?
3. Minkälaista lisäkoulutusta vaativan tason sijaishuollossa työskentelevä ohjaaja tarvitsee eri osaamisalueilla?

6.1 Työpajan kulku ja tulokset

Työpaja järjestettiin Nuorisokoti Jaloverson tiloissa elokuussa 2023. Työpaja aloitettiin toivottamalla osallistujat tervetulleiksi ja esittelemällä työryhmälle opinnäytetyön toinen tekijä. Tämän jälkeen osallistujat kertoivat itsestään hieman, muun muassa työhistoriaa ja koulutustaustaansa. Työpajatyöskentely aloitettiin lyhyellä alustuksella aiheeseen kertomalla lakimuutoksesta, vaativan sijaishuollon palvelukuvauksen osa-alueista ja esittelemällä Vaasi-hanke. Tämän jälkeen käytiin läpi aikataulu, ohjelma ja kysymykset. Työryhmä jaettiin kahteen ryhmään, niin että molemmissa oli koulutustaustaltaan ja työhistorialtaan erilaisia henkilöitä. Ryhmä 1 koostui kahdesta sosionomi AMK:sta, lähihoitajasta ja nuoriso- ja yhteisöohjaajasta. Ryhmä 2 Sosionomi AMK:sta, lähihoitajasta, sairaanhoitaja AMK:sta ja nuoriso- ja yhteisöohjaajasta. Työpajatyöskentely jaettiin kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käsiteltiin kysymys 1 ja toisessa osassa kysymykset 2 ja 3. Osien välissä pidettiin tauko.

Kysymykseen haettiin aluksi vastauksia itsenäisesti kirjaamalla niitä ylös post-it-lapuille ja paperille. Aikaa tähän vaiheeseen varattiin n.15-20min/tutkimuskysymys 1 ja n.25-30min/tutkimuskysymykset 2 ja 3. Itsenäisen

työskentelyn jälkeen vastaukset käytiin läpi kysymys kerrallaan keskustellen, täydentäen ja luokitellen ne osaamisalueiden mukaan. Työskentelyn jälkeen kokoonnuimme molemmat ryhmät samaan tilaan ja kävimme yhdessä läpi esille tulleet asiat.

Ohjaajan osaamisen tärkeimmäksi osaamisalaksi koettiin henkilökohtaiset ominaisuudet. Vastauksissa nousi esiin jämäkyys, rentous, oikeudenmukaisuus, kärsivällisyys, vuorovaikutustaidot, tiimitaidot ja määrätietoinen työote. Lakiosaaminen ja turvallisuusosaaminen nousivat myös usealla tärkeiksi asioiksi. Nykyinen koulutusjärjestelmä koettiin riittämättömäksi vastaamaan vaativan sijaishuollon vaatimuksiin. Kouluissa on liikaa eroja ja ammattikorkeakouluun on vaikea päästä, vaikka työkokemusta olisi paljon. Lähihoitajan tutkinnon koettiin valmentavan parhaiten sisällöltään käytännön asioihin. Nuoris- ja yhteisöohjaajan koulutus riittää perustasolle, mutta ei vaatimaan sijaishuoltoon. Sosionomien koettiin olevan ”sosiaalialan talonmiehiä”, tietävät vähän kaikesta. Sosionomikoulutukseen kuuluva lastensuojelun opetus koettiin riittämättömäksi. Yhteisöpedagogi ja sairaanhoitaja tarvitsevat lisäkoulutusta vaatimaan tasoon. Lisäkoulutustarpeiksi nousivat erityisesti syventävät opinnot, muun muassa päihdetyö, neuropsykiatriset haasteet, traumatyöskentely ja käytöshäiriöt. Rikosseuraamusalan tuntemus koettiin tärkeänä. Vaativan sijaishuollon tärkeimpiä koulutustarpeita olivat myös turvallisuus, lakiosaaminen ja lääkehuollon osaaminen. Vaatimaan sijaishuoltoon sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla ongelmat ovat usein moninaisia, joten yhdistelmäkoulutuksille koettiin myös tarvetta. (Kuva 2.)

6.2 Analyysi ja raportti

Työ tehtiin kehittämistyönä, jossa tavoitteenamme oli induktiivista aineistonkäsittelyä käyttäen verrata työpajojen tuloksia omiin kokemuksiimme ja näkemyksiimme sekä ajantasaiseen sijaishuoltoon koskevaan lainsäädäntöön, ohjeisiin sekä suosituksiin. Oma kokemuksemme vaativasta sijaishuollosta painottuu esihenkilötyöhön. Työpajat järjestettiin varmistamaan objektiivinen

näkökulma aiheen käsittelyssä. Välttääksemme omaan ajatteluunne liittyvän vahvistusharhan syntymisen, päädyimme käyttämään aineiston käsittelyssä laadullisen tutkimuksen menetelmiä.

Aineistolähtöisen sisällön analyysin ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi. Aineistosta etsitään oleelliset kohdat ja ne pelkistetään kirjoittamalla ne tiivistettyyn muotoon. Toinen vaihe on ryhmittely eli klusterointi. Pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään niin, että samaa tarkoittavat asiat muodostavat alaluokan. Alaluokat nimetään sisällön mukaan. Kolmas vaihe on yleiskäsitteiden muodostaminen eli abstrahointi. Ryhmittelyvaiheessa luodut alaluokat yhdistellään yläluokiksi. Yläluokista muodostetaan pääluokkia, ja pääluokista yksi yhdistävä luokka. Kaikki luokat nimetään sisältöä kuvaavalla otsikolla. (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Sisällön analyysissä keskitytään siihen mistä aiheista, asioista ja teemoista aineisto kertoo. Sisällönanalyysi ei pohjaa millekään erityiselle teoreettis-metodologiselle ajattelulle, joten analyysille ei löydy yhteisiä sääntöjä, eivätkä analyysia ohjaa myöskään erityiset menetelmälliset käsitteet. (Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja, Vuori.) Sisällönanalyysi perustuu tutkijan tekemään aineiston tulkintaan ja päättelyyn ja kuvaukseen tutkimuskohteesta sekä tulosten ja teoritiedon vertailuun (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Tuomi & Sarajärvi ovat kirjassa Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi muokanneet Tutkija Timo Laineen (Jyväskylän yliopiston filosofian laitos) runkoa sisällön analyysin kuvaamisesta näin: päätä mikä aineistossa kiinnostaa, käy läpi aineisto, erota ja merkitse ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi, luokittele, teemoita tai tyyppitele aineisto ja kirjoita yhteenveto. Koko analyysin ajan on tarkkailtava, että yhteys alkuperäiseen aineistoon säilyy. Luokittelimme työpajan aineiston Helsingin ja Uudenmaan lastensuojelun laitoshoidon keskitettyjen kilpailutuskriteerien mukaisten erikoistumisalojen perusteella.

Innotyöpajan aineisto litteroitiin ja sitä kautta pääsimme pelkistämään alkuperäistä aineistoa ja etsimään vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Innotyöpajan ja jatkotyöpajan tuotoksista etsittiin eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Yleiskäsitteiden muodostamisvaiheessa erotettiin tutkimuskysymysten kannalta oleellinen tieto, jonka perusteella edettiin johtopäätöksiin.

6.3 Jatkotyöpajat

Luokiteltu aineisto oli tyypiteltynä Helsingin ja Uudenmaan lastensuojelun laitoshoidon keskitettyjen kilpailutuskriteerien mukaisten erikoistumisalojen perusteella. Ajauduimme asiassa kuitenkin umpikujaan. Kilpailutuksessa erikoistumisalat ovat psykiatrian erityisosaaminen, neuropsykiatrinen ja kehitysvammaosaaminen, haastavasti käytöksellä oireilevien asiakkaiden osaaminen sekä rikoserityinen osaaminen. (Uudenmaan hyvinvointialueiden lastensuojelun ympärivuorokautisten palvelujen hankinta.) Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, että kilpailutusasiakirjoissa ei vaadittujen osaamissisältöjen välille muodostunut merkittäviä eroja, vaan erot olivat lähinnä sanamuodoissa ja lauserakenteissa. Havainto on sinänsä merkityksellinen, että se vahvistaa käsitystä monipuolisen erityisosaamisen tarpeesta vaativassa sijaishuollossa.

Pohdittuamme tilannetta päätimme avata analyysimme. Induktiivinen, eli aineistolähtöinen käsittelytapa mahdollistaa asian uudelleen ajattelemisen. Päädyimme jatkotyöstämään työpajojen tulokset siten, että tutkimuskysymyksiin haettiin vastaukset työpajojen tuotoksista luokiteltujen osaamistarpeiden mukaan. Jatkotyöpaja jakaantui kahteen osaan, aamupäivän ja iltapäivän työpaja. Aamupäivällä käytiin läpi aineisto ja alustavat tulokset ja verrattiin niitä Helsingin ja Uudenmaan kilpailutusasiakirjoihin. Vertailuun otettiin myös Keski-Suomen hyvinvointialueen asiakirjat. Eri maakuntien näkemys vaativasta sijaishuollosta poikkesi merkittävästi. Vaativan sijaishuollon teoriaan perehtyessämme oli aineistosta havaittavissa, että vaativa sijaishuolto perustuu lastensuojelulain edellyttämään tarpeenmukaisen hoidon järjestämiseen tulkintana lain noudattamisesta. Lastensuojelun vaativa laitoshoido on muodostunut kilpailutusten kautta nykyisen kaltaiseksi palvelutuotannoksi.

Alueellista epätasa-arvoa tuo alueittain jopa merkittävästi eroavat laatu- ja osaamisvaatimukset.

Päädyimme luokittelemaan osaamistarpeet aihealueittain. Jako ei ole missään tapauksessa kaiken kattava, vaan työelämälähtöinen näkökulma osaamisen osa-alueisiin. Tämän jaon avulla on myös mahdollista tunnistaa eri koulutusalojen tutkinnoissa olevia osaamisvajeita vaativan sijaishuollon suhteen. Luokat ovat ohjausosaaminen, joka pitää sisällään käytännön ohjaustyön suunnitelmalliseen toteuttamiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Tämä luokka on laajin, mutta silti yhtenäinen kokonaisuus. Se pitää sisällään terapeutin työtteen, korvaavan vuorovaikutussuhteen muodostamisen ja suuren osan käytännön työstä, joka tapahtuu tiiviissä vuorovaikutuksessa. Työpajasta noussut käsite tulevaisuuteen suuntaava työote kuvaa mielestämme erinomaisesti laadukasta lastensuojelun asiakastyötä.

Ohjausosaamiselle läheinen on turvallisuusosaaminen, joka korostaa ennakkointia, turvallisia työmenetelmiä ja tarvittaessa myös asiakkaalle turvallista rajaamista, joka vaativassa sijaishuollossa on välttämätöntä. Lakiosaaminen koettiin työpajoissa puutteelliseksi. Osaamistarpeita koettiin niin sosiaalilainsäädännön osalta omassa työssä kuin rikosseuraamusasioihin liittyvässä lainsäädännössä. Vaativassa sijaishuollossa terveydenhuollon osaaminen koetaan tärkeänä. Terveydenhuollon osaamistarpeet voidaan taas jakaa lääkehoidon osaamiseen ja verkostotyöhön terveydenhuollon palvelujärjestelmän kanssa.

Aamupäivän työpajassa päädyimme luokittelemaan osaamistarpeet osa-alueittain. Iltapäivällä käsitelimme luokittain osaamistarpeet lastensuojelun eri tason toimijoiden kannalta. Konkreettinen asiakastyö jaettiin laitoksen näkökulmaan. Ensimmäisessä työpajassa hoito- ja kasvatushenkilöstö ja heidän työnjohtonsa käsitelivät osaamistarpeita omasta näkökulmastaan. Jatkotyöpajassa korostui yksikössä palvelun tuottamisen näkökulma. Osana konkreettista asiakastyötä nähdään myös sosiaalityöntekijä. Asiakasprosessin omistajana sosiaalityöntekijä vastaa asiakkaan oikeuksien toteutumisesta ja asiakassuunnitelmasta. Vaativan sijaishuollon asiakastapauksissa, ainakin

prosessien alussa perheenyhdistämisen tehtävä on yhteydenpitoa myöten sosiaalityöntekijän vastuulla. Lastensuojeluyksikön vastuulla taas on hoito- ja kasvatussuunnitelman laatiminen asiakassuunnitelman perusteella. Sosiaalityöntekijän näkökulma hoito- ja kasvatushenkilöstön osaamistarpeisiin on kuitenkin erilainen, kokonaisuus ja suunnitelman toteuttaminen ovat merkitseviä.

Konkreettisen asiakastyön tason lisäksi suuri merkitys sijaishuollon toteuttamiseen on ylemmällä, eli hyvinvointialueiden ja valtionohjauksen tasoilla. Hyvinvointialue on vastuussa palvelun järjestämisestä ja asiakastiedon arkistoinnista sekä omalta osaltaan valvonnasta. Hyvinvointialue voi järjestää palvelun joko omana tuotantona tai ostopalveluna. Laitosmuotoinen sijaishuolto on kustannuksiltaan niin merkittävä, että tuotettaessa ostopalveluna se on aina kilpailutettava. Valtionohjauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä yleisellä tasolla lainsäädäntötyötä, asetuksia ja ohjekirjeitä. Konkretian tasolla valtionohjaus merkitsee lupien käsittelyä ja valvontaa. Valtion osalta valvontaa suorittavat aluehallintovirastot ja eduskunnan oikeusasiamies. VAASI-hankkeen suunnitelmassa sijaishuollon kilpailutukseen osallistuvat henkilöt kuuluvat hankkeen piiriin. Koska tavoitteenamme on pohtia osaamistarpeita asiakkaan hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta, nousi työpajassa ehdotuksia kilpailutuksen suhteen ja toiveita valtionohjauksen suhteen.

6.4 Kehittämiprojektin tuotos

Kehittämiprojektin tuotoksena syntyi ehdotus Nuorisokoti Jaloverson koulutussuunnitelmaksi 2024-2025. Koulutussuunnitelmaan nostettiin koulutuskohteita työpajojen analyysin pohjalta. Puitesopimukseen on kirjattu vaadittavat lisäkoulutusmäärät erityis- ja vaativan tason osastoilla. Erityistason osaston lisäkoulutusmäärä on 18h vuodessa ja vaativan tason osastolla 24h vuodessa. Nuorisokoti Jaloverso on kouluttanut molempien osastojen henkilökuntaa vähintään 24h vuodessa.

Ehdotus esiteltiin Nuorisokoti Jaloverson johtoryhmälle, mukana olivat molempien osastojen vastaavat ohjaajat, laitoksen johtaja ja hoitovastaava. Heille esiteltiin työpajojen tulokset ohjaajien ominaisuuksista. (Kuva 1.) Vuonna 2023 syksyllä henkilökunta oli käynyt neljä päivää kestävästä Roteva-turvallisuuskoulutuksen. Tähän päädyttiin tilaamaan yhden päivän kertauskoulutus. Työpajoissa korostui lakiosaaminen ja lääkeosaaminen. Kuitenkin tämänhetkisen asiakaskunnan perusteella koulutusehdotuksesta otettiin vuodelle 2024 lisäkoulutusta käytöshäiriöistä ja päihdetyöstä. Vuonna 2025 jatketaan lisäkoulutusta käytöshäiriöt ja päihdetyöstä. Syksyllä 2025 aloitetaan traumatyöskentely- koulutus. (Kuva 2.)

Mikäli lakiuudistus tuo uusia käytäntöjä esimerkiksi rajoitustoimenpiteisiin, tämä otetaan huomioon vuoden 2025 koulutussuunnitelmassa.

Trauma/päihde/käytöshäiriö kouluttajana toimii Mari Kalliokoski. Kalliokoski on koulutukseltaan sosionomi (AMK), kognitiivinen lyhytterapeutti, ratkaisukeskeinen neuropsykiatrinen valmentaja sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja. Näiden lisäksi Kalliokoski opiskelee perhe- ja paripsykoterapeutiksi ja kognitiiviseksi psykoterapeutiksi. Kalliokoskella on yli 20 vuoden kokemus lastensuojelun sijaishuollosta ja päihdetyöstä. Kalliokoski on toiminut Nuorisokoti Jaloverson kouluttajana jo usean vuoden ajan.

Vaativan tason ohjaaja

<p>Henkilökohtaiset ominaisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> *jäämäkkyys *rentous *oikeudenmukaisuus *kärsivällisyys *vuorovaikutustaidot *tiimitaidot *määrätietoinen työote 	<p>Koulutus</p> <ul style="list-style-type: none"> *Nykyisen koulutusjärjestelmän puutteet *Osa perustutkinnoista ei riitä vaativalle tasolle *AMK-tutkinnoissa lisäkoulutustarve lastensuojeluun 	<p>Lisäkoulutustarpeet</p> <ul style="list-style-type: none"> *päihdetyö *neuropsykiatria *traumatyöskentely *käytöshäiriöt *rikosseuraamusala *lakiosaaminen turvakoulutus *lääkehoito
---	--	---

Kuva 1. Vaativan tason ohjaaja.

2024 syksy	<ul style="list-style-type: none"> • Turvakoulutus Roteva Coach Oy 8h • Käytöshäiriöt ja päihteiden käyttö 8h/ Mari Kalliokoski
2025 kevät	<ul style="list-style-type: none"> • Käytöshäiriöt ja päihteiden käyttö 8h / Mari Kalliokoski • Lakikoulutus /Tapio Rätty tai Kati Saastamoinen
2025 syksy	<ul style="list-style-type: none"> • Traumatyöskentely 16h / Mari Kalliokoski • Turvakoulutus/Lakikoulutus/Päihdetyö

Kuva 2. Koulutussuunnitelma.

Kalliokosken koulutukset toteutetaan yksikön omissa tiloissa. Roteva-koulutus järjestetään heidän tiloissa ja kamppailusalilla. Koulutussuunnitelma on suuntaa antava ja sitä on mahdollista muokata yksikön muuttuvien tarpeiden mukaan. Erityis/vaativan tason yksiköissä asiakaskunta saattaa vaihtua nopealla syklillä ja silloin koulutussuunnitelmaa on mahdollista muokata nopeastikin. Koulutukset on suunniteltu johtoryhmän ja Kalliokosken kanssa niin, että niillä on suunniteltu jatkumo. Koulutukset sisältävät erilaisia tehtäviä, niin yksilö kuin ryhmätehtäviä ja luentoja. Tarvittaessa niihin voidaan sisällyttää myös case-työskentelyä. Tällöin tarkasteluun otetaan tietty asiakas tai asiakastapahtuma.

7 Pohdinta ja arviointi

Suomessa osaaminen tunnustetaan tutkintojen kautta. Vuosien kokemus esihenkilötyöskentelystä haastaa tätä näkemystä, samoin työpajoissa vallinnut yksimielisyys tutkintojen tuoman osaamisen riittämättömyydestä. Toisaalta työpajoilla todettiin, että ammattikorkeakouluihin pääsemisen kynnyks on korkealla. Kilpailutusasiakirjoissa tunnustetaan vain perustasoinen ja korkeakoulutasoinen tutkinto-osaaminen. Erityisammattitutkintoja ei huomioida osaamisvaatimuksissa, vaikka juuri tämä luokka on se, jonka avulla työnantajan on mahdollista tukea osaamisen kehittymistä esimerkiksi oppisopimuksella.

Lastensuojelun vaatimaan sijaishuoltoon vaadittava osaaminen perustuu hakupätevyyteen vaadittavaan tutkinnon, mutta mitä on se osaaminen, jota työssä tarvitaan? Joitain vastauksia saatiin työpajoista. Oikeastaan ei ollut erityisen yllättävää, että työpajoissa koulutuksen osuutta ei pidetty kovinkaan oleellisena, vaan monissa keskusteluissa korostuivat aiempi elämäkokemus, henkilön sosiaaliset taidot ja vuorovaikutusosaaminen. Työpajoissa korostui välitön asiakastyö ja siihen liittyvät osaamistarpeet. Yksikköön sijoitetuilla lapsilla on hyvin vaativa elämäntilanne ja monilla heistä on takanaan useita sijoituksia eri laitoksiin. Työpajoissa ei juurikaan noussut esiin perheen yhdistäminen, mutta sitäkin enemmän arjen haasteet nyt ja tulevaisuudessa.

Vaativan sijaishuollon asiakas on usein käynyt läpi aiempia sijoituksia. Sijoitus, huostaanotto ja sijaishuollon muutos ovat aina suuria elämänmuutoksia ja hylkäämisen kokemuksia. Sijaishuoltoa edeltää aina tilanne tai tapahtuma, jonka takia lapsen ei katsota voivan asuvan kotonaan. Lapsilla on ilmiömäinen kyky nähdä vanhempansa positiivisessa valossa, vaikka arki olisi kaoottista ja huolenpidossa vakaviakin vajeita. Siksi lapsi saattaa helposti ottaa vanhempiensa haitallisetkin tunteenhallintakeinot, kuten päihteet, käyttöönsä. Vanhemman ollessa sivussa lapsen elämästä jää tunnetaitojen opettaminen henkilöstön vastuulle, vaikka lapsi hakee tunneasioissaan ensisijaisesti tukea vertaisistaan. Vaativan sijaishuollon asiakkailla on aina vähintään yksi kiintymyssuhdetrauma, sijaishuoltoon ottaminen omilta vanhemmilta. Siksi

tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettelu saattaa tuntua ylivoimaiselta ohjaajan kanssa. Traumaorientoituneen työotteen ylläpitäminen, omien tunteiden hallinta ilman niiden piilottamista ja työturvallisuudesta huolehtiminen samanaikaisesti vaatii ohjaajalta monen asian samanaikaista huomioimista. Kuitenkin on erittäin tärkeää, että uskaltaa olla aikuinen ja antaa lapsen haastaa, koska se luo turvallisuuden tunteen. On osattava antaa periksi oikeaan aikaan ja oikealla tavalla, muuten tilanne voi olla lapselle turvaton ja pahentaa oireilua.

Vaativassa sijaishuollossa samassa asumisyksikössä on aina useita lapsia, jotka muodostavat ryhmän. Ryhmä voi olla tukena tai haitata oleellisesti lapsiryhmän tai yksittäisen lapsen kasvua ja kehitystä. Ryhmän voi saada toimimaan hallitusti tavoitteita edistävästi, tarvitaan ryhmänohjaustaitoja. Lastensuojelulaki velvoittaa toimimaan perheenyhdistämiseksi, vaativassa sijaishuollossa yhteydenpito tapahtuu usein sosiaalityöntekijän kautta ainakin prosessin alussa.

7.1 Tulosten tarkastelu

VAASI-hankkeen tavoitteena on tuottaa koulutussisältöjä vaativan sijaishuollon tarpeisiin. Tutkinnot eivät tuo kaikkea tarvittavaa osaamista, joten perehdyttäminen ja työryhmän tuki ovat avainasemassa uran alkuvaiheessa olevan työntekijän osaamisen kehittymisessä. Työryhmä, jossa vaihtuvuus on vähäistä, pystyy kannattelemaan uutta työntekijää turvallisesti. Kokemustemme mukaan hallinnan tunteen menettäminen lisää voimakkaasti työn kuormittavuutta ja siten myös vaihtuvuutta.

Esihenkilötyön osuus on keskeinen työssä jaksamisen suhteen. Kuormittavien tilanteiden purut, työnohjukset ja oikein ajoitetut laadukkaat koulutukset tukevat työhyvinvointia. Vaativassa sijaishuollossa väkivalta- ja uhkatilanteet ovat osa arkea. Niiden asianmukainen hoitaminen edellyttää tilannetietouden ylläpitoa. Tilannetietouden on oltava vaativissa asiakasprosesseissa erityisen hyvä niin laitoksen sisällä, kuin yhteydenpidossa vastuusosiaalityöntekijään. Laitoksen ja kodin välisen yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsen vointi

näyttäytyy heikkona. Perheen ja laitoksen välisen yhteydenpidon määrittelee sosiaalityöntekijä. Olisi kuitenkin erittäin tärkeää, että yhteydenpito on kokonaisvaltaista ja vahvuuksia korostavaa, vaikka vaikeuksia onkin. Pahimmillaan yhteydenpito rajoittuu mielipiteiden selvittämiseen rajoitustoimenpiteistä päätettäessä. Traumainformoitu työote ja osallisuuden korostaminen on tärkeää myös työskentelyssä perheen kanssa. (Linner ym. 2023, 56.)

7.2 Johtopäätökset

Tätä opinnäytetyötä aloitellessamme kävimme monia keskusteluja aikuisen roolista hoito- ja kasvatustehtävissä. Murrosiän tehtävänähän on itsenäiseen elämään valmistautuminen eriytymällä vanhemmistaan. Vaativassa sijaishuollossa murrosiän kuohunta kohdistuu sijaishuoltolaitoksen henkilöstöön ja se näkyy siinä, että lapsi haastaa aikuisen asettamat rajat. Työpajoilla keskustelut rajaamisesta kääntyivät usein rajoitustoimenpiteisiin.

Näkemyksemme mukaan yksi syy siihen, että iän ja kehityksen mukaisten rajojen asettaminen ja pitäminen koetaan vaikeaksi, on lastensuojelulaitoksiin kohdistuva valvonta, joka puuttuu epäkohtiin, mutta jättää ratkaisut yksiköiden mietittäväksi. On eittämättä varmaa, että valvontaa järjestetään lasten aseman turvaamiseksi, siksi onkin hämmentävää, että valvonta kohdistuu epäkohtien etsimiseen sen sijaan, että valvonta keskittyisi epäkohtia epäillessään ohjaamaan yksiköiden toimintaa kohti hyviä hoitokäytäntöjä ja laadukkaita omavalvontasuunnitelmia.

Lastensuojelun sijaishuolto on jo itsessään voimakas puuttuminen perusoikeuksiin, siksi lakiosaamista on oltava henkilöstöllä. Valitettavasti lastensuojelulaki on itsessään vaikeaselkoinen ja siihen liittyvät koulutukset ovat lainopillisen koulukunnan edustajia. Puitelaisiksi tarkoitetun lastensuojelulain koulutuksissa lakimiehet, joilta puuttuu vaativan sijaishuollon substanssiosaaminen, kouluttavat kirjaimelliseen lain noudattamiseen ja virheiden välttelyyn. Asia on tietenkin aivan oikein näin, mutta tämä näkökulma

sivuuttaa sen tosiseikan, että vaativan sijaishuollon asiakkaat ovat erityisen tuen tarpeessa olevia nuoria, jotka tarvitsevat ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden asianmukaiset rajat.

Tästä päästään siihen, miksi vaativa sijaishuolto on todella vaativaa ammatillista työtä. Työntekijän on tasapainoitava haastavasti käyttäytyvien lasten perusoikeuksien ja ikätasoisien kasvatuksen välillä. Työntekijä joutuu usein kohtaamaan sekä sanallista että fyysistä uhkaa ja väkivaltaa, mutta hänen on kyettävä tästä huolimatta pitämään kiinni rajoista, jotka on lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi asetettu. Vasta siinä vaiheessa, kun lapsi uhmaa ikätasoisia rajojaan, on pohdittava rajoitustoimenpiteitä. Rajoitustoimenpiteitä asettaessa pitää pohtia tavoitteena olevia hyötyjä ja mahdollisia haittoja esimerkiksi asiakkaan ja työntekijän välisiin luottamussuhteisiin.

Vaativassa sijaishuollossa oleva lapsi on usein sijoitettuna oman haastavan käyttäytymisensä takia. Lapsen oma päihteiden käyttö, rikokset tai väkivaltaisuus ovat uhkana niin lapsen omalle, kuin lapsiryhmän ja henkilökunnan turvallisuudelle. Asetettavat rajat voivat olla omaa oikeuskäsitystä vastaan, vaikka ne olisivatkin lapsen edun mukaisia. Myöskään rajoitustoimenpiteissä ei voida asettaa sellaisia rajoituksia, joita ei voida pitää. Lapsen karkaaminen laitoksesta on suurempi riski, kuin hoitoon sitoutuminen edes löyhästi.

Lapsen haastavaan käyttäytymiseen on reagoitava asianmukaisesti. Traumainformoitu työote on menetelmä, jossa tiedostetaan asiakkaan traumatausta, mutta ei käsitellä itse traumaa, vaan ymmärrys asiakkaalla olevasta traumasta auttaa kohtaamaan asiakkaan trauman takana (Linner ym. 2023). Tämä toimintatapa on kehitetty aikuisten kanssa toimimiseen, mutta vaativassa sijaishuollossa menetelmä on käyttökelpoinen nuorisoikäisten asiakkaiden arjen hallinnassa. Traumainformoitu työote auttaa henkilöstöä hallitsemaan omia reaktioitaan haastavaan käyttäytymiseen, joka taas auttaa asiakkaana olevaa palauttamaan turvallisuuden tunteen.

Rajaamisen ja rajoittamisen lisäksi tarvitaan kannustusta. Vaativan sijaishuoltoasiakkaalla on usein vaikeuksia motivoitua koulunkäyntiin tai toimimaan muuten omia tavoitteitaan edistävällä tavalla. Myös vaikeudet toiminnanohjauksessa ovat hyvin yleisiä, ne näyttäytyvät vaikeuksina siirtymätilanteissa ja tekemisen aloittamisena tai lopettamisena. Siksi onkin tärkeää, että työntekijä ymmärtää, ettei puolesta tekeminen edistä lapsen asiaa, vaan on tälle jopa haitaksi. Sen lisäksi, että lapsi laitostuu, eli tottuu saamaan asiat valmiina, niin hänelle muodostuu kuvitelma suhteettoman hyvästä kyvystä pärjätä, kun asioiden eteen ei tarvitse nähdä vaivaa, saati ponnistella.

Osaamistarpeita voidaan luetella loputtomasti. Oleellista on, että osaaminen on laaja-alaista ja tarkoituksenmukaista. Yksittäisten ohjaajien osaamisesta muodostuu työryhmässä kollektiivinen osaaminen, jossa työryhmän jäsenten osaaminen täydentää muiden osaamista.

Suunnitelmallinen ja koko henkilökunnan kattava täydennyskoulutus ja yhteneväisiä toimintatapoja tukeva johto mahdollistavat osaamisen kehittymisen. Osaamisen kehittyessä ajattelu kehittyi tukemaan lapsen turvallista arkea ja tukemaan hänen vahvuuksiaan. Kaiken ikäiset lapset missä tahansa elämäntilanteessa oppivat esimerkin kautta. Siksi ohjaajan ammattitaito edellyttää akateemisten taitojen lisäksi omien persoonallisten piirteiden ottamista mukaan työhön. Suojatakseen itseään henkisesti väkivallalta, on ohjaajan itse määriteltävä, mitä ja kuinka henkilökohtaisia asioita jakaa lapsille tai hänen läheisilleen.

7.3 Kehittämisehdotukset

Osaamisen tunnistaminen lisäkoulutuksen ja työkokemuksen perusteella olisi erittäin tärkeää. Erityisammattitutkinnot ja sertifioidut lisäkoulutukset olisi huomioitava osaamisessa tutkintojen lisäämiseksi. Koulutussisältöihin pitäisi

sisällyttää enemmän lastensuojelun opintoja. Koulutuksissa olisi hyvä huomioida mahdollisuus erikoistua esimerkiksi lastensuojeluun.

Lastensuojelulaki on vaikeatulkintainen ja alati muuttuva. Sosiaali- ja terveysministeriössä olisi hyvä laatia hyvän hoidon asetus ja siihen soveltamisohjeet. Asetus toisi tasalaatuisuutta, mahdollistaisi vaikuttavuuden arvioinnin valtakunnallisesti ja lisäisi oikeusturvaa niin asiakkaiden kuin henkilöstön osalta.

Laadukas ja asiakkaan edunmukainen valvonta on dialogi valvojan viranomaisen ja palveluntuottajan välillä. Epäkohtien metsästämisestä sijaan oleellista olisi vastata kysymyksiin: mitä voidaan tehdä paremmin ja millainen olisi hyvä käytäntö. Todellinen epäkohta olisi, jos lasta ei ohjattaisi toimimaan iän ja kehitystason mukaisesti tai tuettaisi toimijuutta yhdessä tekemisen, opastuksen ja kannustamisen keinoin. Väärinkäytösten, laiminlyöntien tai lapsille haitallisten toimintatapojen karsiminen olisi edelleen valvonnan tehtävä, mikäli palveluntuottaja ei olisi muuttanut toimintatapojaan huolen ilmoittamisen jälkeen.

Sosiaalityössä olisi hyvä huomioida sijaishuollon ja lasten/nuortenpsykiatrian yhteensovittaminen. Aiheeseen liittyvät hankkeet eivät ole saaneet muutosta aikaan. Sosiaalityöntekijän työparina voisi toimia sosionomin sijaan esimerkiksi sairaanhoitaja YAMK. Monialainen työntekijä voisi osaamisensa puolesta työskennellä asiakasprosesseissa ja osallistua kehittämistyöhön molemmilla toimialoilla.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Työpajaan osallistuminen oli vapaaehtoista. Tutkimusaineiston käsittely on luottamuksellista ja tulokset esitetään niin, että osallistujien anonymiteetti turvataan. Kehittämiprojektin toteuttamisessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita (2012). Kehittämiprojektin tekemisessä noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta

ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa.

Tähän opinnäytetyöhön käytettyyn lähdeaineiston viitataan Turun ammattikorkeakoulun käytännön mukaisesti. Opinnäytetyössä on keskeisenä osana tekijöiden oma asiantuntemus, jonka esittämisessä pyritään objektiivisuuteen. Tekijöiden omat havainnot, kokemukset tuodaan työhön teoriasidonnaisesti ja kerrotaan tekijöiden näkemyksenä. Työssä on pyritty saavutettavuuteen, asiat esitetään mahdollisimman selkeästi, vaikkakin joidenkin asioiden sisäistäminen edellyttää sosiaali- ja terveysalan käsitteiden tuntemista.

8 Lopuksi

Tämän opinnäytetyön tekijöille oli alusta alkaen selvää, että työskentely vaativan sijaishuollon tehtävissä on erittäin vaativaa työtä. Oma kokemuksemme painottuu esihenkilötyön näkökulmaan. Kehityshanketta suunnitellessamme tiedostimme mahdollisuuden vahvistusvinoumaan. Vahvistusvinouma on ihmiselle tyypillinen ajatusvinouma, oman ajattelun mukaiset käsitykset vahvistavat omaa näkemystä ja vastakkainen näkökulma jätetään huomioimatta.

Opinnäytetyön tekijöillä oli alusta alkaen yhteneväinen käsitys vaativan sijaishuollon kipupisteistä. Osa niistä liittyy lain tulkintaan, osa valvontaan ja jotkut henkilöstön osaamiseen. Vaativassa sijaishuollossa tehtävä työ on hyvin erityistä erityisesti tilanteissa, joissa perustuslaillisten vapauksien toteutuminen vaarantaa asiakkaan hengen tai terveyden. Näissä tilanteissa yhteistyö sijaishuollon, sosiaalityön ja terveydenhuollon välillä on suorastaan elintärkeää.

Lapsuus ja nuoruus ovat kuitenkin kehittymisen aikaa. vaikeastakin tilanteesta on mahdollista parantaa asiakkaan elämänlaatua, osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja toimijuutta. Toimijuuden käsite toistuu tässä työssä usein. Toimijuus konkretisoi osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden teoiksi, jolla asiakas vaikuttaa omaan elämäntilanteeseen. Tämän prosessin tukeminen mahdollistaa asiakkaan ikätasoisensa itsenäistymisen, joka on nuoruuden perimmäinen tarkoitus. Nuoruusikään liittyy ilmiöitä, kuten kokeilunhalu ja riskinotto, jotka näyttäytyvät vaativassa sijaishuollossa joskus hyvinkin rajuina tapahtumina.

Vaativaa sijaishuoltoa ei voi yksikään ohjaaja, esihenkilö tai sosiaalityöntekijä yksin muuttaa. Hyvinvointialueilla on palvelun järjestämistä vastuuksissa olevana tahona suuri vastuu. Kilpailutusten ja valvonnan kautta vaikutetaan toiminnan rakenteisiin. On selvää, että hyvinvointialueen hallinnon tasolla ei ole vaativan sijaishuollon substanssiosaamista ja kilpailuasiakirjoista paljastuu, että myöskään sijaishuollossa olevaa osaamista tai osaamistarpeita ei tunnisteta. Olisi kuitenkin hyväksyttävä, että vaativa sijaishuolto on kompleksinen systeemi,

epäkohtiin puuttuva valvonta korostaa muita ilmiöitä. Siksi hyvien toimintakäytäntöjen korostaminen olisi todennäköisesti asiakkaan asemaan myönteisemmin vaikuttava tapa. Kompleksisuusteorian mukaan yhteen asiaan vaikuttaminen vaikuttaa kaikkiin muihin asioihin tavalla, jota ei voi hallita. (Laitinen ym. 2014. 61–100).

Kompleksisen systeemin teoria auttaa ymmärtämään, miksi vaativassa sijaishuollossa interventioiden suunnittelu ja toteuttaminen ei aina johda toivottuun tulokseen. Se auttaa myös ymmärtämään sitä, miksi asiakkaan ja hänen perheensä osallisuutta ja toimijuutta vahvistamalla autetaan lasta asettumaan osaksi yhteiskuntaa. Tavoitteiden asettaminen tasolle, joka voidaan saavuttaa, auttaa lasta ja hänen perhettänsä sitoutumaan hoitoprosessiin. On tärkeää pitää mielessä perusasiat, kuten se, että sosiaalityön tarkoitus on edistää yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Vaativassa sijaishuollossa olisi tärkeää antaa lapselle sellaisia tietoja ja taitoja, joiden avulla hän pärjää laitoksen ulkopuolella.

Opinnäytetyön tekijöinä toivomme, että lastensuojelulain kokonaisuudistus saadaan vietyä hallitusti loppuun. Suurimpana pelkona on taloustilanteen vaikeutumisen myötä ajautuminen hätäratkaisuihin. Sijaishuolto, etenkin vaativa sijaishuolto vaatii paljon resursseja, sijaishuollon jaksot ovat pitkiä ja kalliita.

Vaativa sijaishuolto ei ole lakitermi. Lastensuojelulaki edellyttää, että lapselle annetaan hänen ikäänsä ja kehityksellisiin tarpeisiinsa nähden oikeanlaista hoitoa. Vaativassakaan sijaishuollossa ei voida jättää huomiotta laitoksen ulkopuolisia vaikutteita. Nuoruusiän kuohunta itsessään vaikuttaa lapsen sitoutumiseen omien asioidensa edistämiseen. Lisäksi asenne, ihanteet, ystävät ja perhe puhumattakaan eri medioista vaikuttavat lapsen ajatteluun ja siihen, millaisia ratkaisuja hän tekee.

Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun. Se koskee kaikkia lapsia, myös niitä ja erityisesti niitä lapsia, joilla on suurimmat vaikeudet.

Lähteet

ADHD (aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö). Viitattu 28.1.2023

<https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>

Ellilä, H.; Lahti, M.; Pulli, J. & Vatula, A. 2018. Kokemusasiantuntijat mielenterveys- ja päihdetyön opettajina – uusi innovaatio. Teoksessa M. Komulainen & T. Konst (toim.) Innovaatiopedagogiikka korkeakouluopetuksessa – käytännön esimerkkejä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 242. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 25 - 30. Viitattu 29.1.2023
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166586.pdf>

Enell, S., Andersson Vogel, M., Henriksen, A., Pösö, T., Honkatukia, P., Mellin-Olsen, B. & Hydle, I. (2022). Confinement and restrictive measures against young people in the Nordic countries – a comparative analysis of Denmark, Finland, Norway, and Sweden. Nordic Journal of Criminology. Viitattu 15.3.2024. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/2578983X.2022.2054536?needAccess=true>

Hallintolaki 6.6.2003/434. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Hallitusohjelma 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Viitattu 25.2.2023.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysala: Uudenmaan hyvinvointialueiden lastensuojelun ympärivuorokautisten palvelujen hankinta HEL 2022-000649 yritykselle luovutetut liiteasiakirjat (N.D.) Viitattu 28.2.2023

Hytönen, K.-M., Malinen, A., Salenius, P., Haikari, J., Markkola, P., Kuronen, M., & Koivisto, J. (2016). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:22 Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937-1983. viitattu 8.2.2023 STM lastensuojelun menneisyyselvitys (valtioneuvosto.fi)

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 11.3.2023. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Juurikkala, V. Sosiaali- ja terveysministeriö. Puhe Sosiaali- ja kriisipäivystyspäivillä 6.2.2024.

Keski-Suomen lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta 2023. D: nro D/881/05.09.00/2021. Viitattu 7.5.2024. Ei saatavilla.

Koivisto, M.2023.Huumekuolemat Suomessa. Viitattu 6.5.2024.

<https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/huumeet-ja-laakkeet/huumekuolemat-suomessa/>

Koponen, J. 2012. Kokemukselliset oppimismenetelmät lääketieteen opiskelijoiden vuorovaikutuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Tampereen Yliopistopaino Oy –Juvenes print. Viitattu 11.10.2022 978-951-44-8816-0.pdf (tuni.fi)

Laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 10.3.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Laitinen, I., Jalonen, H. & Stenvall, J. 2014. Se toimii sittenkin: Kohti organisaatiotutkimuksen pragmaattista kompleksisuusteoriaa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Laki holhoustoimesta 442/1999 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®. Viitattu 29.1.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990442>

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®. Viitattu 15.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2021/20210547>

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 26.6.2015/817. Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150817>

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®. Viitattu 13.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150817?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20sosiaalihuollon%20ammattihenkil%C3%B6ist%C3%A4%20>

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/556 . Finlex. Ajantasainen lainsäädäntö <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 922/2011. Viitattu 13.4.2024.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110922>

Lapsen oikeuksien sopimuksen koko teksti | UNICEF. (n.d.). Viitattu 25.1.2023
<https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>

Lastensuojelulaki 417/2007 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®. (n.d.). Viitattu 8.1. 2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L4>

Lastensuojelun vaativa sijaishuolto. (n.d.) viitattu 8.2.2023,
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi keus/LATI/Sivut/lastensuojelun-vaativa-sijaishuolto.aspx

Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:28. (n.d.). 1.2.2023
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162414/STM_2020_28_rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laukkanen, E., & Ruokoniemi, P. (2021). Turvallinen lääkehoito Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen. Viitattu 5.2.2023
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8682-4>

Linner Matikka, J., Hipp, T. & Barkman, J. 2023. Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lippo, A.; Järvi, H. & Poikolainen, T. 2022. Osallistava työpaja yhteiskehittämisen menetelmänä. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK. Viitattu 11.10.2022. Osallistava työpaja yhteiskehittämisen menetelmänä | READ
Xamknopajaopas%20kehitt%C3%A4j%C3%A4lle%205%203%202013.pdf
Viitattu 10.3.2023

Mitä on täydennyskoulutus? 2021. Viitattu 10.4.2024.
<https://www.koulutus.fi/oppaat/mita-on-taydennyskoulutus-15647>

Onnettomuustutkintakeskus 2023. Nuorten huumekuolemien teematutkinta. Viitattu

14.3.2023. https://www.turvallisuustutkinta.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2023/t2023-s1nuortenhuumekeuolemienteematutkinta_2.html#

Peränen, N. 2013. Innopajaopas kehittäjälle.
<https://innokyla.fi/sites/default/files/2020-02/In->

Poussa, L.; Lähdemäki-Pekkinen, J.; Ikäheimo, H.; Dufva, M. & Ekengren, A. 2021. Tulevaisuustaajuus: Käsikirja työpajan vetäjälle: työpajamenetelmä toisenlaisten tulevaisuuksien rakentamiseen. Helsinki: Sitra. Viitattu 11.10.2022
Tulevaisuustaajuus - Käsikirja työpajan vetäjälle (sitra.fi)

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lastensuojelun sijaishuollon ostopalvelujen hankinta.2023. Vaativan sijaishuollon ehdottomat laatuvaatimukset. Viitattu 6.5.2024. Ei saatavilla.

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen. 5. uudistettu painos. Edita Publishing Oy.

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen asema sijaishuollossa -Käsikirja arjen toimintaan. 2. painos. Helsinki. Edita Publishing Oy

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.10.2022 isbn9789522166494.pdf

Sariaslan A, Kääriälä A, Pitkänen J, Remes H, Aaltonen M, Hiilamo H, Martikainen P, Fazel S. Long-term Health and Social Outcomes in Children and Adolescents Placed in Out-of-Home Care. Viitattu 15.4.2024.
<https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/2785375>

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Ellibs. Vaatii kirjautumisen.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. Vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä ja rikoksia tekeviä alaikäisiä nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistamisen valmisteluryhmä. Viitattu 15.3.2024.
https://stm.fi/documents/1271139/198978037/Asettamisp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s_valmisteluryhm%C3%A4.pdf/2ba07dac-75b8-d00f-8b11-24d836f18702?t=1710224869135

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®. Viitattu 14.5.2024 <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2014/20141301>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022. Tilastoraportti 22/2022. Viitattu 6.2.2022. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2024. Tilastoraportti 19/2024. Viitattu 6.5.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L., & Närhi, P. (2017). Lastensuojelun terapeuttisen laitospalvelun mallinnus. Viitattu 28.1.2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-866-1>

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.. E-kirja Ellibs-kirjapalvelussa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 10.3.2023. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789520400118>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. 2012

Työturvallisuuslaki 738/2002 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®. Viitattu 13.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2023/20230222>

Valvira 2019. Sosiaalihuollon tehtävissä toimiminen. Viitattu 23.1.2024. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ammattioikeudet..>